

เวียง-วัดเกาะกลางแห่งหริภุญชัย

เชื่อมสายใยชุมชนมอญ

บ้านหนองคู่-บ่อควา จังหวัดลำพูน

สุกัญญา เบาเนิด

เมืองหริภุญชัย แคว้นแคว้นหนึ่งในทางภาคเหนือ มีเมืองหริภุญชัย ซึ่งได้ก่อกำเนิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เรื่องราวของเมืองหริภุญชัยนั้นปรากฏอยู่ในตำนานหลายฉบับมีทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี เช่น ตำนานพระธาตุหริภุญชัย ตำนานจามเทวีวงศ์ (พงศาวดารเมืองหริภุญชัย) ชินกาลมาลีปกรณ์ (ชินกาลมาลินี) และตำนานมูลศาสนาว่าพวก “เมงคบุตร” หรือ “มิลักขุ” เป็นชนกลุ่มแรกที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำปิง-แม่น้ำกว เป็นชนพื้นเมืองเดิม¹ หรือพวกที่เกิดจากรอยเท้าสัตว์ ตำนานมูลศาสนาได้กล่าวว่า “ชนเหล่านี้เป็นมฤคชาติ อันธพาล ถึงอาจารย์อดิฉันดาล หยาบคายถือกระบี่ดั่ง มักประพฤติตามชาติของตน มีอยู่บางพวกเป็นมนุษย์มีลักษณะเป็นมนุษย์ป่า ย่อมไม่รู้ว่าสิ่งนี้ดี สิ่งนี้ชั่ว” ความที่ชนกลุ่มนี้ยังไม่พัฒนาไปสู่ความเป็นอารยชนนี้เองคือมูลเหตุแห่งการล่มจมของเมือง “มิลักขครนคร” หรือมีชื่ออีกอย่างว่า “สมันตรประเทศ” (ทั้งสองชื่อนี้ล้วนบ่งชี้ว่าเป็นเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อสัตว์) ผลักดันให้ “ฤาษีวาสุเทพ” และ “สุกทันตฤาษี”² ซึ่งน่าจะเป็นชาวต่างถิ่นแล้วอพยพเข้ามาเป็นผู้นำคนพื้นเมืองในดินแดนนี้ได้ทำการสร้างเมืองหริภุญชัยขึ้นเป็นเมืองรูปหอยสังข์ จากนั้นได้ไปอัญเชิญพระนางจามเทวีราชธิดาจากกรุงละโว้ ผู้มีอารยธรรมสูงกว่ามาเป็นกษัตริย์ปกครอง เมื่อ พ.ศ. ๑๒๐๔

โบราณคดี ณ บ้านวังไฮ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนพบว่า ก่อนที่จะมีการอพยพเอาชนชาวมอญมาจากกรุงละโว้พร้อมกับขบวนเสด็จของพระนางจามเทวีมาตั้งรกรากเป็นชุมชนเมืองหริภุญชัยนั้น ณ ที่แห่งนี้เคยมีชาวพื้นเมืองอาศัยอยู่ก่อนแล้ว กลุ่มคนในดินแดนภาคเหนือยังคงดำรงชีพแบบชนเผ่าตามโครงสร้างสังคมแบบดั้งเดิม มีประเพณีความเชื่อที่ยังคงยึดมั่นตามบรรพบุรุษ และยังคงใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีกรรมวิธีการผลิตแบบง่าย ๆ ประเภทหิน เหล็ก สำริด เป็นกลุ่มคนที่ยังไม่รู้จักการใช้ตัวอักษร จึงจัดอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุประมาณ ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว³

เมืองละโว้ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ เป็นเมืองหนึ่งในวัฒนธรรมมอญทวารวดีทางภาคกลาง ที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทและมีความรุ่งเรืองทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมาก เมื่อพระนางจามเทวีถูกเชิญมาครองหริภุญชัยนั้น ได้นำเอาผู้มีความรู้แขนงต่าง ๆ ๑๕ กลุ่ม กลุ่มละ ๕๐๐ คนขึ้นมามีด้วยได้แก่พระมหาเถรผู้รอบรู้พระไตรปิฎก ชีปะขาวที่ตั้งอยู่ในศีล บัณฑิต ช่างสลัก ช่างแก้วแหวน พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หมอโหรา หมอยา ช่างเงิน ช่างทอง ช่างเหล็ก ช่างเขียน ช่างทัวไป หัวหน้านางรวมทั้งสิ้น ๗,๕๐๐ คน มาจากเมืองละโว้

“พระพุทฺธ พระธรรม กับพระสงฆ์ ผู้ทรงพระไตรปิฎก ๕๐๐ รูป พรหมมหาจารย์โหราราชบัณฑิตแพทย์และช่างต่าง ๆ อย่างละ ๕๐๐ เศรษฐีคหบดีก็ ๕๐๐ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ในกิจการพระนครทั้งมวล”⁴

ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมและเทคนิควิทยาการของชาวละโว้ได้ถูกผ่านถ่ายมาสู่เมืองหริภุญชัย ส่วนความสัมพันธ์ของทั้งสองเมืองเป็นไปในลักษณะที่แน่นแฟ้นใกล้ชิดเป็นเครือญาติ แต่บางครั้งบางเวลาที่ทำสงครามรบพุ่งกันไม่ได้สุขสงบราบรื่น **จะมี**

“...ในการศึกษาวิชาการประวัติศาสตร์ศิลปะนั้น มิใครจะมีนักวิชาการกล่าวถึง หรือ ให้ความสำคัญกับศิลปะมอญเท่าที่ควร ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าแนวคิดแบบรัฐชาติมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบอย่างของศิลปกรรม เช่น ศิลปะพม่า ศิลปะชวา (อินโดนีเซีย) ศิลปะชอม (กัมพูชา) รวมทั้งศิลปะจีนและอินเดียด้วย ราวกับว่า ศิลปะใด ๆ ก็ตามต้องอิงกับความป็นรัฐชาติในปัจจุบัน ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่มอญไม่มีประเทศหรือไม่มีความเป็นรัฐชาติ คำว่า “ศิลปะมอญ” จึงไม่ถูกกล่าวอ้างถึงอย่างตรงไปตรงมา...”

แต่ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างเมืองหริภุญชัยกับ “เมืองหงสาวดี” และ “เมืองสะเทิม” ของมอญ เนื่องจากผู้คนชาวเมืองทั้งสองต่างมีเผ่าพงศ์วงศ์วานเดียวกัน ดังเหตุการณ์ในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ครั้งแผ่นดินพระยากรมพลราชครองเมืองหริภุญชัย ในครั้งนั้นเมืองหริภุญชัยเกิดอหิวาตกโรคระบาดเป็นเวลายาวนานร่วม ๖ ปี พงศาวดารพื้นเมืองหลายฉบับกล่าวตรงกันว่าชาวเมืองหริภุญชัยต่างหนีไปอาศัยอยู่ยัง เมืองสะเทิม และ เมืองหงสาวดี

“...ชาวพระนครหริภุญชัยกับชาวพระนครหงสาวดีก็เกิดพิศواسันเศียรรักใคร่กันเป็นอันมาก ถึงภาษาของคนทั้งสองพวกนี้ก็พูดเป็นภาษาเดียวกัน คำใดคำหนึ่งซึ่งจะแตกต่างกันบ้างนั้นก็ไม่มี...”^๕

ชาวเมืองหริภุญชัยนั้นได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากชาวเมืองหงสาวดีและสะเทิม ซึ่งหลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ชาวเมืองหริภุญชัยก็ได้อพยพกลับ จึงได้มีความผูกพันกันฉันท์ญาติ และที่สำคัญ เมืองสะเทิมและเมืองหงสาวดีในสมัยนั้นเป็นเมืองท่าชายทะเลที่สำคัญของหริภุญชัย ซึ่งใช้เป็นเส้นทางการค้า

อาจกล่าวได้ว่าหลังจากที่ชาวเมืองหริภุญชัยอพยพกลับเป็นสมัยเมืองหริภุญชัยเจริญรุ่งเรืองที่สุดทั้งทางด้านศิลปวิทยาการ สถาปัตยกรรม และด้านอักษรศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือร่องรอยในปัจจุบันอยู่เป็นจำนวนมากรวมทั้งศิลาจารึกจำนวน ๗ หลักที่พบในจังหวัดลำพูน ซึ่งจารึกด้วยอักษรมอญเป็นภาษามอญ และอักษรมอญภาษาบาลีซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ และโดยเฉพาะจารึกจำนวน ๒ หลักจากบรรดาจารึกที่พบดังกล่าว ระบุศักราช พ.ศ. ๑๗๕๖ และ ๑๗๖๒ ซึ่งตรงกับรัชกาลของพญาสวาวริสิทธิ แห่งเมืองหริภุญชัยและมีตัวอักษรที่ใช้จารึกคล้ายคลึงกับอักษรมอญที่เมืองพุกามในรัชสมัยของพระเจ้าจันสิตธา (Kyan zitha พ.ศ. ๑๖๒๗-๑๖๕๕)^๖ จากนั้นพระยามังรายแห่งเมืองเชียงรายได้ผนวกรวมเมืองหริภุญชัยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาในปี พ.ศ. ๑๘๒๔ สถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านนา เมืองหริภุญชัยจึงถูกลดบทบาทลงเป็นเมืองหน้าด่าน แต่ยังคงเป็นศูนย์กลางของพระศาสนาและศิลปวิทยาการ^๗ ต่อมา

เวียง-วัดเกาะกลาง กับ ชุมชนมอญหนองดู่-บ่อควา

ในกาลก่อนเวียง-วัดเกาะกลางเป็นสถานที่สำคัญของเมืองหริภุญชัย จนกระทั่งกลายเป็นวัดร้างตั้งอยู่กลางทุ่งนา จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ “พระมหาสงวนปัญญา” จากวัดเจติย

หลวง จังหวัดเชียงใหม่ “พระมหาดวงจันทร์ เขียวพันธ์” วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ ได้ร่วมกับ “พระอุดม บุญช่วย” วัดหนองดู่ร่วมกันพัฒนาปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นสถานที่บำเพ็ญธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ กรมการศาสนาได้ประกาศให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา

ปัจจุบันวัดเกาะกลางอยู่ในเขตบ้านบ่อควา หมู่ ๘ ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และตั้งอยู่ในพื้นที่ติดต่อกับเขตบ้านหนองดู่ ซึ่งเป็นชุมชนชาวมอญในปัจจุบัน เกี่ยวกับวัดเกาะกลางนั้น มีเรื่องเล่าในเชิงมุขปาฐะสืบต่อกันมาว่า เป็นวัดที่สร้างโดย “เศรษฐีอินตา” ชาวมอญผู้เป็นบิดาของพระนางจามเทวีปฐมกษัตริย์แห่งเมืองหริภุญชัย^๘ และชาวบ้านยังเชื่อว่าถัดจากบริเวณวัดเกาะกลางนี้น่าจะเป็นสถานที่เกิด หรือเวียงวังของพระนางอีกด้วย นอกจากนั้นหมู่บ้านแถบนี้ยังมีตำนานเรื่อง “เนินแม่มาย” ซึ่งเป็นเนินโบราณสถานแห่งหนึ่งใกล้วัดเกาะกลาง ตำนานเรื่องนี้มีหลากหลายสำนวน เช่น

- **สำนวนที่ ๑** ระบุว่าชาวบ้านจับปลาไหลเผือกได้แล้วแบ่งกันกินทั้งหมู่บ้าน แต่มีหญิงม่ายคนหนึ่งไม่ได้รับการแบ่งส่วนเนื้อปลาไหลด้วย จากนั้นทุกคนที่ได้กินเนื้อปลาไหลเผือกก็ได้ล้มตายลง เหลือเพียงแม่ม่ายคนเดียวเท่านั้น ผนวกกับตำแหน่งที่แม่ม่ายอาศัยอยู่มีสภาพเป็นเนิน จึงได้มีการขนานนามว่า เนินแม่ม่าย

- **สำนวนที่ ๒** คล้ายคลึงกับสำนวนที่ ๑ แต่ต่างกันที่เมื่อหญิงม่ายไม่ได้กินเนื้อปลาไหลเผือก จึงโกรธแค้น สาปแช่งให้ทุกคนมีอันเป็นไป และแล้วแผ่นดินก็ยุบตัวลง ชาวบ้านทุกคนเสียชีวิต เว้นเหลือแต่บริเวณที่แม่ม่ายยืนอยู่เท่านั้น ซึ่งมีสภาพกลายเป็นเนิน เนินดังกล่าวจึงได้เรียกกันต่อมาว่าเนินแม่ม่าย

- **สำนวนที่ ๓** มีเนื้อความแตกต่างจากสำนวนที่ ๑ และ ๒ โดยเล่าต่อกันมาว่า สิ่งของต่างๆ ในบริเวณวัดเกาะกลาง เช่น หิน ดิน หรือของเก่าแก่โบราณ หากมีใครมาขุดมาลักเอาเป็นเจ้าของ ก็จะมีอันเป็นไป ดุอย่างคนบ้านนี้มีแต่แม่ม่ายทั้งนั้น เพราะ

ส่วนเขาแบบเขาของเจ้าแก้วตมกเกลยตยภกนหมตพงเงแตมวระยภและะ
ลูกอยู่ที่บ้าน

บ้านบ่อควาแต่เดิมชื่อว่าบ้านไร่ หรือว่า “กวานกู” (ใน
ภาษามอญ กวาน แปลว่า บ้าน กู แปลว่า ไร่ ซึ่งชาวมอญยังคงเรียก
ขานกันในภาษามอญว่า กวานกู มาจนทุกวันนี้) ต่อมาเปลี่ยนเป็น
บ้านบ่อควา เพราะมีเรื่องเล่าว่า มีบ่อน้ำแห่งหนึ่งที่ส่งกลิ่นเหม็น
ควา และไม่สามารถนำมาใช้ในการบริโภคได้ ปัจจุบันบ้านบ่อ
ควากำลังจะเปลี่ยนชื่อเป็น “**บ้านเวียงเกาะกลาง**” ตามชื่อ

ของกลุ่ม โบราณสถานขนาดใหญ่ที่ได้รับการขุดแต่งอยู่ในปัจจุบัน
เดิมบ้านบ่อควาขึ้นอยู่กับการปกครองของบ้านหนองคู
แต่ต่อมาได้แยกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ ขึ้นกับตำบลบ้านเรือน เนื่องจาก
ปัญหาเรื่องการขยายระบบสาธารณูปโภคของทางการ
ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านบ่อควา เป็นชนเชื้อชาติมอญ เช่น
เดียวกับกลุ่มคนบ้านหนองคู และบ้านหนองครอบ บ้านต้นโชค
ในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

บ้านบ่อควาเป็นชุมชนมอญ ที่ปัจจุบันผู้เฒ่า ผู้แก่ และคน
วัยกลางคนยังคงพูดกันด้วยภาษามอญ ส่วนคนหนุ่มสาว และเด็ก
ๆ ไม่ค่อยพูดภาษามอญกันแล้ว หรือหากมีก็เหลือน้อยเต็มที พ่อ
แม่ ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนก็พยายามที่จะพูดหรือสอนภาษามอญให้
กับเด็ก ๆ แต่ก็ยังไม่เห็นผลนัก เพราะเวลาไปโรงเรียน เพื่อน ๆ
หรือครู ก็ใช้ภาษาคำเมืองโดยส่วนใหญ่ อีกทั้งชุมชนมอญในแถบ
นี้ก็มิมีเพียงบ้านบ่อควาและบ้านหนองคู ซึ่งมีชุมชนโดยรอบ ๆ เป็น
ชุมชนคนยองและคนเมือง⁹

กลุ่มโบราณสถานวัดเกาะกลาง¹⁰

กลุ่มโบราณสถานครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๒ ตาราง
กิโลเมตร จากตำแหน่งที่ตั้งของโบราณสถาน สามารถจำแนก
โบราณสถานวัดเกาะกลางนี้ออกเป็น ๔ กลุ่มย่อยด้วยกันคือ กลุ่ม
โบราณสถานด้านทิศตะวันตก ด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออกของ
วัด และกลุ่มโบราณสถานซึ่งตั้งอยู่ในเขตแนวกำแพงวัดเกาะกลาง
ในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงปราสาท เจดีย์ทรง
ปราสาทด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน อุโบสถ ชุ่มประตู่โขง
และบ่อน้ำ ใน พ.ศ. ๒๕๔๒ กรมศิลปากรได้ทำการอนุรักษ์ปูชนีย
และขุดแต่งบูรณะเจดีย์ประธานวัดเกาะกลางเป็นครั้งแรก ต่อ
มาใน พ.ศ. ๒๕๔๘ กรมศิลปากรโดยสำนักงานศิลปากรที่ ๘
จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกับร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ลำพูน ได้ทำการขุดแต่งโบราณสถานส่วนที่เหลือเกือบทั้งหมด ยก
เว้นวิหารและกำแพงแก้ว เนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างปิดทับพื้นที่อยู่
การดำเนินงานในครั้งนั้นได้พบหลักฐานอาคารสถาปัตยกรรมจำนวนมาก โดยโบราณสถานพบในแต่ละกลุ่มต่างมีขอบเขตแยกออก

จากกันชัดเจนจึงสามารถจำแนกเป็น ๔ กลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เจดีย์หมายท่า เดิมนั้นปรากฏหลักฐานเพียง
เจดีย์ทรงกระบอกกลม หลังจากการขุดแต่ง พบว่ามีองค์ประกอบ
ตามแบบแผนของวัดอย่างชัดเจน ประกอบด้วยองค์เจดีย์ประธาน
แท่นบูชาวิหาร กำแพงแก้ว และชุ่มประตู่โขง

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มโบราณสถานในวัดเกาะกลาง ประกอบด้วย
เจดีย์ประธานทรงปราสาท วิหาร อุโบสถ บ่อน้ำ แนวกำแพง
ชุ่มประตู่โขง เจดีย์ทรงปราสาทด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือ
ของเจดีย์ประธาน ซึ่งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมอยู่ในยุคต้น ๆ ของ
อาณาจักรล้านนา

๑. เจดีย์ประธาน เป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดระฆัง มีรูปแบบ
สถาปัตยกรรมที่กำหนดอายุได้ในช่วงต้น ๆ ของล้านนา รูปแบบ
สถาปัตยกรรมส่วนฐานมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีการ
ยกเก็จออกทั้ง ๔ ด้านเพื่อใช้เป็นฐานจตุรมุขและมีเรือนธาตุ
ประดับด้วยเสาอิงที่มุมทั้ง ๔ ตรงกลางของเรือนธาตุแต่ละด้าน มี
ชั้นลดของเรือนธาตุและที่มุขทั้ง ๔ ของชั้นลดมี “สถูปิกะ” ประดับ
ประจํามุมแต่ละองค์ ส่วนบนมีแท่นเดี่ยว รองรับองค์ระฆังขนาดใหญ่
ที่ส่วนบนชำรุดพังทลายลง

จากลักษณะของโครงสร้างที่มีการก่ออิฐเป็นรูปกลวง
เพื่อสอดไม้หรือวัสดุอื่นเพื่อรับน้ำหนักส่วนยอดของเจดีย์คล้ายกับ
แนวความคิดการใช้เสาขนาดใหญ่รองรับน้ำหนักส่วนยอดในสถาปัตย
กรรมแบบพุกาม จากการกำหนดอายุจัดอยู่ในช่วงต้นพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๔ ก่อนที่พระยาเม็ญรายจะผนวกรวมเมืองหริภุญชัย

บริเวณชุ่มจะระนำ ๔ ด้าน ประดับตกแต่งด้วยลวดลายปูน
ปั้น เป็นรูปสัตว์ป่าหิมพานต์ เช่น มังกร กิเลน และนาค ผสมผสาน
กับลายบัวเชิง ลายบัวคอเสื้อ และลายพรรณพฤกษา ประเททลาย
เครือเถา ที่เรียกกันว่า ลายเครือล้านนา สำหรับลายปูนปั้นเหล่านี้
น่าจะจะเป็นงานซ่อมที่สร้างขึ้นในยุคหลัง หรือราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-
๒๑

ส่วนพื้นที่รอบฐานเจดีย์ พบว่ามีร่องรอยของการปรับ
หน้าที่การใช้งานของทางเดิน แท่นบูชา และมีการบูรณปฏิสังขรณ์
วิหาร ซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกประมาณ ๔ ครั้ง ในการซ่อมแซม
ครั้งที่ ๓ คาดว่าน่าจะเกิดจากพื้นที่นั้นถูกน้ำท่วม ส่วนการซ่อม
ครั้งที่ ๔ นั้น น่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่นานมานี้และอาจเป็นช่วง
เวลาที่ใกล้เคียงกับการก่อสร้างอุโบสถ

๒. เจดีย์ทรงปราสาทย่อมุมไม้ ๒๔ ตั้งอยู่ด้านทิศ
ตะวันออกของเจดีย์ประธาน ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงปราสาท
ในผังสี่ เหลี่ยมย่อมุมไม้ ๒๔ ระเบียบการก่อสร้างประกอบด้วย
ฐานเชิงสี่เหลี่ยมซ้อนเหลื่อมกัน ๒ ชั้น รองรับฐานปัทมในผัง

เจดีย์กลางน้ำ

เจดีย์ประธาน

เจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบสี่

สี่เหลี่ยม ย่อมุมไม้ ๒๔ ชั้นเหลี่ยมกัน ๒ ชั้น รองรับฐานบัวลูกแก้วอกไก่ถัดขึ้นไปเป็นชุดเรือนธาตุในผังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ ๒๔ กลาง เรือนธาตุแต่ละด้านมีซุ้มจะมนามองทะลุถึงกันทั้ง ๔ ด้าน กรอบ ซุ้มจะมนำให้อิฐฐานบัวก่อเป็นกรอบวงโค้งซึ่งเป็นลักษณะเด่น ของศิลปะแบบพุกาม เจดีย์องค์นี้มีระเบียบสถาปัตยกรรม คล้ายคลึงอย่างยิ่งกับมณฑป ประดิษฐานพระแก้วจันทร์แดงที่วัดเจติยอด หรือมหาโพธาราม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสร้างขึ้นในราว พ.ศ. ๒๐๖๒

กลุ่มที่ ๓ เจดีย์กลางน้ำ เป็นเจดีย์ทรงปราสาท อยู่ด้านทิศเหนือของเจดีย์ประธานนอกกำแพงวัดเกาะกลาง จากการขุดแต่ง ศึกษาพบว่าลักษณะของเจดีย์ที่ตั้งอยู่กลางน้ำ และมีฐานลาน ประทักษิณกลม จัดเป็นรูปแบบพิเศษที่เพิ่งพบเป็นครั้งแรกของ ศิลปะสถาปัตยกรรมในอาณาจักรล้านนา สำหรับลักษณะทาง สถาปัตยกรรม เป็นเจดีย์ทรงปราสาท มีบันไดทางขึ้น อยู่ด้านทิศ ตะวันตกส่วนลานประทักษิณชั้นบนนั้นตั้งอยู่บนฐานปัทม์สี่เหลี่ยมย่อมุมชั้นที่ ๒ ส่วนกลางของเรือนธาตุเป็นซุ้มจะมนำแบบ เปิดโล่งทะลุถึงกันทั้งสี่ด้าน กลางเรือนธาตุมีเสาสี่เหลี่ยมก่ออิฐ ฉาบปูนตั้งอยู่

รูปสันนิษฐานเจดีย์กลางน้ำ

การขุดแต่งโบราณสถานแห่งนี้พบชิ้นส่วนปูนปั้นจำนวนมาก จากหลักฐานที่พบในการขุดแต่งพบว่าการปฏิสังขรณ์ ในส่วนของโครงสร้างและรูปแบบสถาปัตยกรรมไม่ต่ำกว่า ๒ ครั้ง ส่วนหลักฐานจากชิ้นส่วนประติมากรรมพบว่าการซ่อมแซมไม่ต่ำกว่า ๓ ครั้ง

สถาปัตยกรรมของเจดีย์ทรงปราสาทองค์นี้จัดว่าเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แสดงความโดดเด่นเป็นอย่างมาก คือ ลักษณะของเรือนธาตุแบบมีเสากลางรองรับโครงสร้างส่วนบนนี้เป็นรูปแบบที่ไม่พบในแหล่งโบราณสถานใด ๆ ของประเทศไทย และลวดลายปูนปั้นที่ประดับประดามีความงดงาม จัดเป็นกลุ่มฝีมือช่างหลวง ในยุคทองของอาณาจักรล้านนา ซึ่งรูปแบบศิลปกรรมที่ปรากฏ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับศิลปะพุกาม ศิลปะสุโขทัยและศิลปะล้านนาอย่างชัดเจน

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มโบราณสถานบริเวณเนินแม่มาย หรือ เนิน เศรษฐีอินตา หลังการขุดแต่ง พบกลุ่มโบราณสถานจำนวน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันตก และกลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันออก โดยกลุ่มโบราณสถานด้านทิศ ตะวันตกนั้น ประกอบด้วยอาคารในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้าจำนวน ๗ หลัง และบ่อน้ำจำนวน ๒ บ่อ โบราณสถานกลุ่มนี้มีแนวกำแพง ล้อมรอบและมีประตูทางเข้าอยู่ทางทิศตะวันตก ส่วนกลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันออก ประกอบด้วยแท่นก่ออิฐในผังแปดเหลี่ยมขนาดใหญ่ ๑ หลัง และแท่นบูชา อาคารกลุ่มนี้มีแนว กำแพง ล้อมรอบ โดยมีทางเดินขนาดเล็กเชื่อมต่อมาจาก กลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันออกและประตูทางเข้าอยู่ด้าน ทิศตะวันตก

หลักฐานทั้งหมดที่พบอาจสรุปได้ว่าบริเวณวัดเกาะกลาง นี้เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดใหญ่ของเมืองหริภุญชัย เป็นศูนย์ กลางทางศาสนาที่สำคัญและน่าจะได้รับการอุปถัมภ์จากกษัตริย์ผู้ ครองเมืองเชียงใหม่ในสมัยต่อมา

จากความเป็นมอญ ส่งผ่านพุกาม และ ถิ่นทอดสู่ หริภุญชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี นม เคารพจะม
นักวิชาการกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญกับศิลปะมอญเท่าที่ควร ผู้
เขียนตั้งข้อสังเกตว่าแนวคิดแบบรัฐชาติมีอิทธิพลต่อการกำหนด
แบบอย่างของศิลปกรรม เช่น ศิลปะพม่า ศิลปะชวา (อินโดนีเซีย)
ศิลปะขอม (กัมพูชา) รวมทั้งศิลปะจีนและอินเดียด้วย รวากับว่า
ศิลปะใด ๆ ก็ตามต้องอิงกับความเป็นรัฐชาติในปัจจุบัน ซึ่งเป็น
ธรรมชาติของเมืองที่ไม่มีประเทศหรือไม่มีความเป็นรัฐชาติคำว่า
“ศิลปะมอญ” จึงไม่ถูกกล่าวอ้างถึงโดยตรงไปตรงมา มักจะถูก
นำไปผนวกรวมกับศิลปะพม่าเสมอ ดังนั้น ศิลปะมอญ กับ ศิลปะ
พม่า คือ แบบอย่างเดียวกันตามการรับรู้ของคนทั่วไป แต่ทว่าหาก
เราลองผ่านสายตาค้นมอญและเติมความรู้สึกแบบชาตินิยมลงไป
เราก็จะมองทุกอย่างที่พม่าเป็นนั่นคือมอญ ในประเด็นนี้สำคัญ
อยู่ที่ว่าจะเลือกมองจากมุมไหน

จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณ
สถานวัดเกาะกลาง เป็นที่เห็นพ้องว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจาก
ศิลปะพุกาม ยกเว้นปูนปั้นลายเครือศิลปะล้านนาที่ซ่อมแซมขึ้น
ในช่วงหลัง ถ้าหากจะมองว่า **รูปแบบของสถาปัตยกรรมของ
กลุ่ม โบราณสถานวัดเกาะกลางนั้น ได้รับอิทธิพลศิลปะมอญ
ก็คงจะไม่ผิดนัก** เมื่อทบทวนเรื่องราวในประวัติศาสตร์ทางฝ่าย
บ้านเมืองที่อยู่ทางตะวันตกของเมืองหริภุญชัยในยุคสมัยนั้น
ซึ่งได้ปรากฏสองอาณาจักรสำคัญ คือ อาณาจักรมอญ
มีเมืองสะเทิมเป็นศูนย์กลางทางตอนใต้และอาณาจักรพุกามทาง
ตอนเหนือของประเทศพม่าในปัจจุบัน

เมืองสะเทิมมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่
๗-๑๖ หรือก่อนหน้านั้นมีฐานะเป็นเมืองท่าชายทะเล เป็นศูนย์
กลางอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งของโลกยุคโบราณ ทำให้อาณาจักร
มอญรับอารยธรรมอินเดียโดยตรง เช่น อักษรศาสตร์ศิลปกรรม
และศาสนา อาณาจักรสะเทิมมีความเจริญรุ่งเรืองมา
หลายพันปีจนกระทั่งปรากฏชนชาตินักรบชาวพม่าได้ก่อตั้ง
อาณาจักรพุกามขึ้นทางเหนือของประเทศพม่าในปัจจุบัน ได้ยก
ทัพเข้ารุกรานอาณาจักรสะเทิมของมอญหลายครั้งหลายหน

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๑๑๗๖ มอญจึงสูญเสียอาณาจักร
ให้กับพระเจ้าอนิรุ พระองค์ได้กวาดต้อนชาวมอญทั้งข้าราชการ
สมณชีพราหมณ์ คหบดี และช่างชำนาญศิลปต่าง ๆ พาไปไว้ใน
เมืองพุกามประมาณ ๓๐,๐๐๐ คนรวมทั้งได้ขนพระไตรปิฎกและ
เจดีย์วัตถุกับทรัพย์สินมีค่าต่าง ๆ ไปไว้ที่เมืองพุกาม อีกทั้งได้อ้าง
ทำลายรั้ววังและป้อมปราการเมืองสะเทิมเสียหมดแล้วแบ่งอาณา
เขตมอญออกเป็นหลายหัวเมือง¹¹

การเข้ายึดครองอาณาจักรมอญในครั้งนี้ ถึงแม้ว่า
มอญจะ พ่ายแพ้ในการศึกแต่ก็มีชัยเหนือพม่าเชิงวัฒนธรรม

ลายปูนปั้นขุ้มจะนำเจดีย์ประธาน

ลายปูนปั้นสูงซึ่งขุดค้นพบบริเวณโบราณสถาน

เสื้อยืดลวดลายอักษรมอญ และ รูปพระนางจามเทวีของแรงงานชาวมอญ (ประเทศพม่า) ที่จังหวัดสมุทรสาคร มีข้อความว่า “กลุ่มทำงานกับชาวลิบเคอ ครั้งที่ ๕๙ และ วีรกรรมสตรีลิบเคอ ลาบเทวี”

ลายปูนปั้นบนผนังซึ่งขุดค้นพบบริเวณโบราณสถาน

พม่าได้หลอมรวมวัฒนธรรมมอญให้กลายเป็นวัฒนธรรมประจำชนชาติพม่า ดังจะเห็นได้จากการสร้างและตกแต่งเจดีย์ต่าง ๆ ในสมัยราชวงศ์พุกาม การดัดแปลงตัวหนังสือมอญไปใช้เป็นตัวเขียน ของพม่าตลอดจนรับคำในภาษามอญไปใช้ในภาษาพม่า¹² ส่วน พุทธศาสนาและวัฒนธรรมอื่น ๆ ของมอญ อิทธิพลของมอญต่อ พม่าเห็นได้ชัดมากในสมัยพระเจ้าจันสิตธา (Kyanzittha พ.ศ. ๑๖๒๗-๑๖๕๕) ซึ่งเป็นยุคแห่งการสร้างวัดและเจดีย์โดยใช้สถาปัตยกรรมแบบมอญ และจารึกส่วนใหญ่ก็ใช้ภาษามอญ¹³

ดังนั้นในช่วงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ ทั้งอาณาจักรพุกาม และเมืองหริภุญชัยล้วนต่างก็ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมมอญด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะหริภุญชัยในระยะเวลาที่ความเป็นมอญมีความเด่นชัด เช่น สถาปัตยกรรม ภาษามอญ อักษรมอญ และประชากรชาวเมืองที่เป็นคนมอญ แต่เหนือสิ่งอื่นใดกลุ่มโบราณสถานวัดเกาะกลางแห่งเมืองหริภุญชัย และชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา ที่อยู่โดยรอบได้บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมอญจากอดีตสู่ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าคนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา เป็นผู้ที่สืบต่อมาตั้งแต่สมัยหริภุญชัยหรือไม่ แต่เรายังคงมองเห็นสายใยที่ยึดโยงความเป็นมอญ ในมิติประวัติศาสตร์กับปัจจุบันสมัยได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน

เชิงอรรถ

¹ ชาวพื้นเมืองเดิมในดินแดนนี้คือพวก ลัวะ และ เม็ง ซึ่งคำว่า “เม็ง” เป็นชื่อที่ชาวเหนือเรียกชาวมอญ น่าจะร่อนมาจากคำว่า รเมญ (มอญ) โดยตัด ร นำหน้า ทิ้งไป ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติของชาวเหนือที่ไม่สามารถออกเสียง ร ได้

² ฤาษีวาสุเทพน่าจะเป็นพรหมณ์หรือนักพรตอินเดียมากกว่าที่จะเป็นชาวลัวะพื้นเมือง เห็นได้จากรากฐานทางอารยธรรมหลายอย่างที่ฤาษีได้สถาปนาไว้ นับแต่ชื่อเมือง “หริภุญชัย” เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง “ชัยชนะแห่งบุญคุณของพระนารายณ์” หรือแม้แต่เนย์ของการจงใจสร้างเมืองให้เป็นรูปหอยสังข์ เนื่องจาก “สังข์” นั้นเป็นสัญลักษณ์ ๑ ใน ๔ ของพระนารายณ์ รวมไปถึงชื่อของฤาษีวาสุเทพเองก็เป็นสมัญญานามหนึ่งของพระกฤษณะ (อวตารของพระนารายณ์) เช่นกัน

ชาวพื้นเมือง (ลัวะ และ เม็ง) ซึ่งเพิ่งผ่านวิถีชีวิตมาจากสังคมบรรพกาล ซึ่งต่อมาฤาษีวาสุเทพได้นำชาวต่างถิ่นมาแต่งงานกับชนพื้นเมือง ณ จุดนั้นเองจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระทั่งมีการสร้างเมืองในที่สุด (ระบบสารสนเทศกระทรวงวัฒนธรรม (http://intranet.m-culture.go.th/lamphun/map/lp_08.htm))

³ ระบบสารสนเทศ กระทรวงวัฒนธรรม (http://intranet.m-culture.go.th/lamphun/map/lp_08.htm)

⁴ พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุญนา), พงศาวดารโยนก, (กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๑๖) หน้า ๑๗๓.

⁵ ตำนานมูลศาสนา, พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ ป.จ., ม.ป.จ., ม.ว.ม. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศราภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๘ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๘) หน้า ๑๕๖, พระภิกษุเถระรัตนปัญญา, ชินกาลมาลีปกรณ์, ปรึวรรตโดย ร.ท.ต.แสง มนวิฑูร พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์แสง มนวิฑูร ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ หน้า ๙๔ และ จามเทวีวงศ์ พิมพ์แจกในงานฉลองอายุครบ ๖ รอบ ของนาง กิมฮ้อ นิมนานเหม็นทร์ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๐ (กรุงเทพฯ: มิตรนารการพิมพ์, ๒๕๑๐) หน้า ๗๙-๘๐.

⁶ จำปา เอื้องเจริญและคณะ, วิเคราะห์จารึกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญชัย, (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๙๗) จำกัด, ม.ป.ป.) หน้า ๘-๒๔ อ้างถึงใน รายงานการขุดแต่งบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานวัดเกาะกลาง ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, (สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่, ๒๕๔๒) หน้า ๑๘.

⁷ รายงานการขุดแต่งบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานวัดเกาะกลาง ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, (สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ ๖ เชียงใหม่, ๒๕๔๒, หน้า ๑๘.)

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

⁹ คนเมือง ในที่นี้หมายถึง คนท้องถิ่นในแถบภาคเหนือ ซึ่งบางครั้งจะแทนคำว่า คนเมือง หรือบางที่อาจถูกคนอื่นเรียกว่า คนลาว มิใช่ คนเมือง ในความหมายว่า คนที่อาศัยอยู่ในเมือง

งานวิเคราะห์คุณค่าโดดเด่นและศักยภาพของจังหวัดลำพูนเพื่อเสนอรับพิจารณาเป็นแหล่งมรดก, สำนักศิลปากรที่ ๘ เชียงใหม่ กรมศิลปากร, ๒๕๔๘ และสัมภาษณ์ นางสาววิวรรณ แสงจันทร์ นักโบราณคดี ห้างหุ้นส่วนจำกัดเหมอกรีน, ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐.

¹¹ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เทียบเมืองพม่า, พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๔๙๙. หน้า ๔๓๗.

¹² E.G. Harvey, “History of Burma”, (London: Frank Cass ,1967), pp 28-29. และ G.H. Luce, “Mon of the Pagan dynasty,” JBRs, XXXVI, pt.I (1953): 1-3 (อ้างใน สุภรณ์ โอเจริญ, มอญในเมืองไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑, หน้า ๑๘.)

¹³ D.G.E. Hall, A history of South-East Asia, (New York: St.Martin’s Press,1966), p.140. (อ้างใน สุภรณ์ โอเจริญ, มอญในเมืองไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑, หน้า ๑๘.)

เสาสงส์ - ธงตะขบ มอญปากลัด

จำหน่าย และรับสั่งทำ เสาสงส์ ธงตะขบ ผ้าถุง โสร่ง เข็มกลัด ปลีกและส่ง
ติดต่อ: ปริญญญา กุลปรการ ๙๖๐๖๖ ๐๙๖๖๖ ๐๙๖๖๖ ๐๙๖๖๖
เลขที่ ๑๗๓๘ ถนนลัดตะขบ ตำบลตลาด อำเภอหระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๑๑๐
โทรศัพท์: ๐ ๒๔๖๔ ๓๒๓๒, ๐๘๘ ๐๐๖ ๔๗๗๗

มอญลำพูน:

ภูมิปัญญาพื้นบ้านและการเปลี่ยนแปลง

ภาสกร อินทุमार

บทความนี้เป็นการสรุปความจากงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนชาวมอญ: กรณีศึกษาบ้านหนองดู่และบ้านบ่อควาตำบลบ้านเรือนอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ของสิริภพ จักรอด งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนมอญบ้านหนองดู่และบ้านบ่อควา, ศึกษาภูมิปัญญาของชุมชนดังกล่าวตามแนวปัจจัย ๔ และศึกษาการปรับตัวของชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าบ้านหนองดู่และบ้านบ่อควาเคยเป็นหมู่บ้านเดียวกันมาก่อน แต่มาแยกออกเป็น ๒ หมู่บ้านในปี ๒๕๓๒ เมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์ชุมชนของทั้ง ๒ หมู่บ้าน พบว่ามีอายุประมาณ ๒๐๐ ปี โดยในครั้งแรกเริ่มนั้นเป็นการอพยพของครอบครัวมอญประมาณ ๕-๖ ครอบครัวมาจากเมืองเมะตะมะ และ เมืองหงสาวดี โดยอพยพเข้ามาทางเมืองเมียวดีข้าม

สาธิตการฟ้อนผีเม้ง ในงานเทศกาลสงกรานต์

การไหว้ผีเม้งประจำครัวเรือน

แม่น้ำเมยเข้ามาทางเมืองระแหง (เมืองตาก) แล้วจึงเดินทางขึ้นมาตามแม่น้ำปิงจนมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านหนองดู่(รวมถึงบ้านบ่อควา) และตั้งรกรากอยู่จนถึงปัจจุบัน

ในแง่การทำมาหากินนั้น ในยุคเริ่มแรกชาวมอญบ้านหนองดู่มีอาชีพทำไร่ ทำนา และ หาปลาตามแม่น้ำปิง ต่อมาเมื่อชุมชนขยายใหญ่ขึ้น อาชีพของชุมชนก็หลากหลายขึ้น ตาม ดังเช่น การรับจ้างต่อแพสินค้า และอาชีพการทำขนมจีน ซึ่งอาชีพการทำขนมจีนนี่เองที่เป็นอาชีพที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนมอญบ้านหนองดู่เป็นอันมาก

ประเพณี “ลอยกระทง” (กระทง ในภาษามอญหมายถึง ไฟ) ประเพณีนี้ มีที่มาจากชาวมอญล้าพูนต้องการระลึกถึงชาวมอญเมืองเมาะตะมะ ที่จากมา หลังเคยอพยพไปอาศัยอยู่ด้วยกันเมื่อครั้งเกิดหิวอดโรค ระบาด เมื่อหลายร้อยปีก่อน

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อมีเส้นทาง การสัญจรทางบก ทำให้การขนส่งสินค้าจากที่ต่าง ๆ เข้ามายัง ชุมชนสะดวกขึ้น บทบาทของเส้นทางสัญจรทางน้ำลดลง พร้อมกับการหายไปของอาชีพที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ และเกิดอาชีพใหม่ขึ้น คือ อาชีพรับจ้างขนส่งทางบก การค้าขายพืชไร่ เป็นต้น และ ณ ปัจจุบัน อาชีพหลักของชาวมอญหนองดู่และบ่อควาก็คือการ ทำสวน ทำนา และ รับจ้าง เหลือ เพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ยังคง เลี้ยงชีพด้วยการทำขนมจีน

ในส่วนของภูมิปัญญาอันเกี่ยวเนื่องกับปัจจัย ๔ ซึ่งก็คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค ในท่ามกลางการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านรับเอาอาหารที่มาจากภายนอกชุมชนเข้ามาบริโภคร่วมกับอาหารในชีวิตประจำวัน ตามแบบมอญ ยังคงมีการบริโภคพืชผักตามแบบมอญบางชนิดที่ รวมทั้งใน การปรุงอาหารนั้น ชาวบ้านมีวิธีการทำและผสมเครื่อง ปรุงที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ

ในแง่การแต่งกาย ชาวบ้านมีการแต่งกายเหมือนกับชาว บ้านในชุมชนภาคเหนือทั่วไป ยกเว้นในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็น ของมอญ ชาวบ้านก็จะแต่งมอญ สำหรับการปลูกบ้านเรือนนั้น ชาวหนองดู่และบ่อควายังคงรักษาดิการปลูกบ้านแบบมอญอยู่ อาทิ การเลือกบริเวณที่จะปลูกบ้านโดยการตมกลื่นของเนื้อดิน ถ้าดินมีกลื่นเหม็นแสดงว่าบริเวณนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของแมลง มด ปลวก ซึ่งไม่เหมาะกับการปลูกบ้าน หรือการโปรยข้าวเปลือกทิ้งไว้ เพื่อดูจำนวนข้าวเปลือกที่เหลือ ซึ่งจะสามารถแสดงถึงจำนวน สัตว์ที่จะมาลอบกินข้าวเปลือกในท้องไร่ท้องนาในภายหลัง และ ปัจจุบันชาวบ้านต่างมีความสะดวกสบายในชีวิตจากระบบสาธารณูป โภคต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนผลเสียที่เกิดขึ้นก็คือ ความรู้ และ ภูมิปัญญาดั้งเดิมของมอญค่อย ๆ หายไปเมื่อคนรุ่นใหม่ ต้องสัมผัสกับความเป็นไปของสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ไม่เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน

ทริ แก่นดำ

นิทานมอญ

ผมหยิกหน้ากล้อ

นานมาแล้ว มีตายายสองผู้เมียอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่นอกเมือง ทั้งสองคนไม่มีลูก แกจึงต้องทำไร่เลี้ยงตัวเองเรื่อยมา อยู่มาคราวหนึ่งบ้านเมืองเกิดอุทกภัยน้ำท่วมไร่นาเสียหาย ผู้คนได้รับความเดือดร้อนไม่มีที่อาศัย เพราะบ้านถูกน้ำพัดพังไปเกือบหมดสิ้น สองตายายนับว่าโชคดีที่มีไม้ไผ่พอที่จะต่อเป็นแพอาศัยอยู่ได้

อยู่มาวันหนึ่ง มีแมวว่ายน้ำมาที่แพของสองตายาย แล้วพูดว่า

“ตาจ๋า ยายจ๋า ขอให้ฉันอยู่บนแพนี้ด้วยเถิด”

“จะเบนเรเบละ มาชนมา” สองตายายเฝ้าระวังบขกพลาง ช่วยจุดแพขึ้นมาบนแพ ต่อจากนั้นไม่นานนัก ถึงที่อาศัยอยู่บนต้นไม้ซึ่งสูงไม่พ้นน้ำ ก็กระโดดเกาะขอนไม้ลอยมาที่แพของสองตายายแล้วพูดว่า

“ตาเอ๋ย ยายเอ๋ย ขอให้ฉันอาศัยอยู่บนแพด้วยเถิด” สองตายายมีใจกรุณาถึงอนุญาติให้ขึ้นมาอยู่บนแพด้วย หลังจากที่ถึงขึ้นมาอยู่บนแพได้ไม่นาน ก็มีชายคนหนึ่งเป็นคนผมหยิกหน้ากล้อ ว่ายน้ำเข้ามาที่แพ แล้วพูดด้วยเสียงอ่อย ๆ ว่า

“นี่ตากะยาย ฉันเหนื่อยจะหมดแรงอยู่แล้ว ให้ฉันขึ้นไปอยู่บนแพด้วยคนเถอะ”

ท่านยายเมื่อมองดูชายคนนั้น เห็นลักษณะเป็นคนที่ไม่น่าไว้วางใจ จึงกระซิบบอกกับท่านตาว่า

“นี่ตา คนนี้ไม่น่าไว้วางใจเลย ผมหยิกหน้ากล้ออย่างนี้ คนโบราณห้ามคบ ขึ้นเลี้ยงไว้จะให้โทษแก่เราภายหลัง”

“อย่าไปถืออะไรมากมาย” ท่านตาปลอบใจ

“ถ้าเราไม่ให้มันขึ้นมา เขาก็คงจมน้ำตาย นึกเวทนาแก่คนได้รับทุกข์เถิด ยิ่งไง ๆ ก็เป็นคนเหมือนกัน”

“ว่าไงละ ฉันหนาวเต็มทีแล้ว จะไม่ยอมให้มันขึ้นหรือยิ่งไง” ชายคนนั้นต่อว่า

“ขึ้นมาเถิดพ่อคุณ เอ้ายื่นมือมาจะช่วยจุด” ท่านตากลุกจุกช่วยดึงมือชายคนนั้นขึ้นมานบนแพ

ตายาย แมว ลิง และชายผมหยิกหน้ากล้อ นั่งจับเจ้าอยู่บนแพเป็นเวลาหลายวัน และในที่สุดน้ำก็ลดน้อยลง ทั้งห้าชีวิตจึงลงจากแพแมวได้พูดกับตายายว่า “ตาจ๋า ยายจ๋า ฉันไม่รู้ว่าจะไปไหน บ้านเก่าที่เคยอยู่ก็กลับไม่ถูก ตายายมีบุญคุณแก่ฉันมาก ฉันจะอยู่เพื่อทดแทนบุญคุณ ให้ฉันอยู่ด้วยเถอะนะ”

“เฮ้ย น้ำหน้าอย่างเจ้าแมวเนี่ยจะทดแทนบุญคุณ” ชายผมหยิกหน้ากล้อพูดแซงขึ้น

“พูดคุ้ยไม่มากไปละ น้ำหน้าอย่างแกจะทำอะไรได้นอกจากขโมยปลากินเท่านั้น”

“เอาเถอะ ฉันจะทดแทนบุญคุณได้อย่างไร ก็ขอให้คอยดูเอาเองก็แล้วกัน” แมวพูดอย่างเคร่งขรึม

“ก็พูดตามประสาแมวไปอย่างนั้นเอง อย่างข้านี้ขี้ถึงจะเชื่อได้ ข้านี้เป็นคนทำอะไรได้หลายอย่าง ข้านี้แหละสามารถทำงานได้ทุกอย่าง ช่วยตายายทำอะไรเณาก็ได้ ตัดฟืน ตักน้ำก็ได้ เป็นแมวอย่างเงี้ยนี้ข้ายังมองไม่เห็นทางเลย” ชายผมหยิกหน้ากล้อยังคงพูดสบประมาทแมวต่อไป แต่แมวไม่ได้ตอบแต่อย่างใด

ส่วนลิงเมื่อเห็นแมวขอลอยอยู่กับตายาย ก็พูดขึ้นว่า “ตาเอ๋ย ยายเอ๋ย เมื่อแมวเขาขอลอยอยู่ทดแทนบุญคุณ ฉันก็จะขอลอยบ้าง เพราะตากับยายก็มีบุญคุณแก่ฉันเหมือนกัน”

“เชยเชย เจ้าจง แกะจะพาไปยั้งไว้ นอนพักผ่อนตอนเย็นเลย
จนทั้งวัน บางทีก็ทำหน้าที่หลอกชาวบ้านเขาเล่น” ชายผู้นั้นพูด
คัดค้านขึ้นอีก

“เอาเถอะ ๆ เมื่อเจ้าอยากจะทำอะไรก็ไปเถอะ เรายอดตาย
ด้วยกันมา จะอยู่ด้วยกันก็ได้” ท่านตาพูดตบตบ

“เมื่อแมวกับลิงอยู่ได้ ฉันก็จะอยู่กับตายายอีกคน”
ชายผู้ขึ้น “ฉันจะช่วยตายายทำงาน”

ตกลงแมว ลิง และชายผมหยิกหน้ากัลลือก็อยู่กับตายาย
ต่อมา ตามปกติมันก็จะเข้าไปหาผลไม้ในป่าทุกวัน เมื่อได้ก็นำ
มาให้ตายายกิน ซึ่งตรงกันข้ามกับชายผมหยิกหน้ากัลลือ ไม่เคย
คิดช่วยทำงานอะไรเลย ไม่เคยออกไปช่วยตายายทำไร่ไถนา ตื่น
เช้าขึ้นมากินแล้วก็ออกเที่ยวเตร่ คบเพื่อนกินเหล้ามาเมาไม่เว้น
แต่ละวัน ทำให้ตายายเดือดร้อนใจอยู่เสมอ

ส่วนแมวนั้นถึงจะช่วยทำอะไรไม่ได้ ก็อยู่เฝ้าบ้านไม่ได้
รบกวนอะไร อยู่มาวันหนึ่ง แมวได้เล็ดลอดเข้าไปในพระราชวัง
ของพระเจ้าแผ่นดินในเมืองนั้น แมวได้ไปพบเครื่องแก้วแหวน
เงินทองเข้า จึงคาบเอามาให้ตายาย ข้างตายายก็ไม่ได้ซักถามแมว
ว่าเอามาจากไหน นำเอาไปขายได้เงินมาก็ซื้ออาหารมาแบ่งกันกิน
ทำให้มีความสุขขึ้นบ้าง แมวได้เอาเครื่องเงินทองมาให้ตา
ยายหลายครั้ง จนตายายนึกสงสัยถามแมวว่า

“นี่เจ้าไปเอาเงินทองมีค่าเหล่านี้มาจากไหน”

“ฉันไปคาบเอามาจากในพระราชวังของพระเจ้าแผ่นดิน”
แมวตอบตามตรง ในขณะที่สองตายายถามแมวยู่นั้นเอง ชาย
ผมหยิกหน้ากัลลืออยู่ในที่นั้นด้วย จึงได้ยินเรื่องราวโดยตลอด แต่
เขาไม่ได้แสดงกิริยาไม่ชอบอย่างไร ทั้งนี้ก็เพราะเขาได้เงินทอง
ไปใช้จ่ายด้วยเหมือนกัน แมวยังคงเข้าไปขโมยของในพระราช
วังอยู่เช่นเดิม และฐานะความเป็นอยู่ของตายายก็ดีขึ้น มีบ้าน
ช่องใหญ่โต จนได้ชื่อว่าเป็นบ้านเศรษฐี และในทางตรงกันข้าม
ข้าวของเงินทองในพระราชวังก็ลดน้อยลงจนเป็นที่ผดสังเกตุ
พระเจ้าแผ่นดินเข้าพระทัยว่าจะต้องมีคนทุจริตยกยอกพระราช
ทรัพย์ไป จึงประกาศว่า ถ้าใครจับตัวคนร้ายที่เข้าไปขโมยพระ
ราชทรัพย์ได้ จะมีรางวัลให้อย่างงดงาม

ชายผมหยิกหน้ากัลลือเมื่อได้ทราบประกาศเช่นนั้น ก็นึก
ดีใจคิดว่าได้เงินทองมากมายไม่ต้องขอตายายใช้ต่อไป เพราะ
เวลาขอคราวใดตายายก็ดูว่าคราวนั้น ทำให้ชายหนุ่มไม่พอใจ
เมื่อได้โอกาสที่จะได้เงินใช้ง่าย ๆ เช่นนั้น จึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้า
แผ่นดิน แล้วกราบทูลว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าพบผู้ที่มาขโมยพระราชทรัพย์พระ
พุทธเจ้าข้า”

“มันอยู่ที่ไหน” พระเจ้าแผ่นดินตรัสถาม อย่างดีพระทัย

“ขยันทนไม่ทนเองพระเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าขอขมาเส
นาไปด้วยตนเอง”

“ดีแล้ว แะตำรวจหลวง ตามชายคนนี้ไปจับเอาขโมยมา
ให้ข้า” พระเจ้าแผ่นดินตรัสสั่งให้ตำรวจไปจับขโมย

ชายผมหยิกหน้ากัลลือได้พาตำรวจไปที่บ้านของสองตา
ยาย แล้วบอกตำรวจว่าสองตายาย นี่แหละเป็นขโมย ขอให้ค้น
ดูของกลางที่มีอยู่ในบ้านเป็นหลักฐาน เมื่อตำรวจค้นในบ้านก็
พบเงินทองของหลวงจริง ๆ จึงจับตายายไปขังคุก ส่วนชายผม
หยิกหน้ากัลลือนั้นได้รับรางวัลและได้รับการแต่งตั้งให้เป็น
ขุนนางมีความสุข

จะกล่าวถึงแมวกับลิง เมื่อรู้ว่าสองตายายถูกจับไปเช่น
นั้นแล้วก็พากันเป็นทุกข์ มีความกตัญญูรู้คุณสองตายาย และที่
ตายายต้องถูกจับก็เพราะเรื่องที่แมวเข้าไปขโมยเงินทองมาให้
แมวจึงปรึกษากับลิงว่า จะเข้าไปสารภาพผิดต่อพระเจ้าแผ่นดิน
ว่า ขโมยของมานั้นเพื่อเอามาสนอง คุณตายายที่ได้ช่วยตนไว้
ถึงเห็นชอบด้วยและรับว่าจะเป็นพยานให้

เมื่อตกลงกันเช่นนั้นแล้ว แมวกับลิงก็พากันเข้าไปเฝ้า
พระเจ้าแผ่นดิน แมวได้สารภาพความผิดที่ขโมยเงินทองไปให้
ตายาย และได้เล่าเรื่องตั้งแต่ต้นให้พระเจ้าแผ่นดินฟังโดยตลอด
พระเจ้าแผ่นดินเมื่อได้ทรงทราบเช่นนั้นจึงมีพระราชดำริว่า

“แม้แต่สัตว์ ยังมีใจรู้จักระลึกถึงบุญคุณของผู้ที่เคยช่วย
เหลือชีวิตคนไว้ นับว่าเป็นสิ่งที่ควรสรรเสริญยกย่อง สองตายาย
นั้นไม่ได้เจตนาจะขโมยของเรา แต่แมวขโมยเอาไปให้เอง ควร
จะปล่อยไป แต่ชายผมหยิกหน้ากัลลือที่พาไปจับนั้น นับว่าเป็น
ผู้เนรคุณไม่น่าจะชุบเลี้ยงไว้” เมื่อทรงมีพระราชดำริเช่นนี้แล้ว ก็
โปรดพระราชทานอภัยโทษแก่สองตายาย แมว และลิง ส่วนชาย
ที่นำไปจับสองตายายผู้มีพระคุณนั้น มีรับสั่งให้ขับไล่เนรเทศ
ออกไปนอกพระราชอาณาเขต

นิทานทำนองนี้มีเรื่องเล่ากันแพร่หลายมากอีกเรื่อง หนึ่ง
แต่มักจะเปลี่ยนแปลงข้อปลีกย่อยต่าง ๆ กันไป ท่านที่สนใจ
จะเปรียบเทียบขอให้ดูเรื่อง “ใบไม้สีเขียว” ในหนังสือนิทาน
เกาหลีของ ส. พลายน้อย และเรื่อง “ช่วยสัตว์ได้บุญทำคุณคน
ได้บาป” ในหนังสือนิทานลาว ของ ส. พลายน้อย แต่ในนิทาน
มอญเรื่องนี้ ดูจะเจาะจงให้แลเห็น ความเลวร้ายของคนผมหยิก
หน้ากัลลือมากกว่าอย่างอื่น

บรรณานุกรม

ส.พลายน้อย. (๒๕๔๔). นิทานมอญ. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.

ပွဲအခါသို့ ကုဏ္ဍကြော့ ခမေနိတံဗတိုက်ချင်မန် ဟာရိဘုဇ္ဇ
ဟံဇ္ဇးတု ဟွပ်ကွင်ပွာန်လွင်ချင်ဗဂေါ လုပ်တပ်စွေဟ် ဗိုင်လင်
ချင်ဗဂေါရ၊ အခါသို့သိုင်တိဿ အာတ်အရီဗင်လွှာသိုင်ဗွာ
အနပ်ရထာ သိုင်ဗွာဗလးနင်သရဲဗွာန် ဒယှ်တုမဟွံ ကို
တလာန်ကေသာတံတု ဗွာတံဘိုင်ဟွိုက်ကိုမန်ဂွံအာ ပေါအံင်ဇ္ဇး
ပွာန်ကြော့တံ ဒးကျအာ ဒ်အာဗိုက်မန်တံ အိုတ်ရ သိုင်မန်တိဿ
ဖျေံကိုဒွာဒိုက်ကြော့တံ ပွဲချင်ဒလ ဗွါလဂုင်တေံရ၊ သိုင်မန်ဗဂေါ
မိပ်စိုတ်ကို ပရေင်အရီဗင်ဗွာတံတုကိုဏာပရင်တဲ ကောန်ဂုတ်ဇကု
မကျောပ်ဂေါင် မွဲပျု မဏိစန္ဒာရ၊ နှုတ်တုမန်ချင်ဗဂေါကိုဗွာချင်ဟွံ
ဒ်မိဿဟာဲညးညွံ မန်ချင်ဗဂေါကိုမန်ချင်သစိုက် ဟံဇ္ဇးညးညွံ
ကွေံကွေံရ အခါသို့ သိုင်မန်ဗဂေါ တိဿစေံစိုတ် ကို ကွေတ်
ဝါဒတိန္နဗွာတံတု ကွဟ်ဖိထောံရပ်ကျာ်ဟံဇ္ဇးသေံ ဗုဒ္ဓဘာသာရ
နက်သတ်ဝတ်မန် မိတုထင်ဒင်သးလမုၤ လူၤသုသာတု

ဗိုရပ်ချူတြေတြဟ် ပရူပွဲ AD1604 ဇကရာဇ်မန်ဗဂေါ သူတ်သွတ် ကိုဒိုင်ဒဏ်ကုကောန်ဒုဟ်

ကလေင်တံ သွဲဝံလညာတ်သိုင်တိဿ ပွန်ရမိတ္တထဝ်ဂ်လေဝ် သိုင်စံပျိုန်ကို မိတ္တထဝ် ဒဒ်ဂ္ဂကျာ်ဇော်အဂ္ဂမဟေသီကိုရ။

ပွဲအခိုင်ဂ် ချင်ဗွဲတံပရေင်တီ အယျိုကျိတံ အဃော မြဟ်ဒိုင်ဏီရ ဂိုဏ်တီအယျိုကျိဝံ တမ်ဝါဒိတေ မံက်တိတ်ကျင် နူချင်အိန္ဒိယ နကိုယျု သာမတိယ ဒ်ဂိုဏ်စှေစးကိုဗုဒ္ဓသာသ္မာ နူအိန္ဒိယဂ်စိုပ်အာ တီဗက် ကြက်တံကျာတ် လက်ရဏံ စိုပ်ကျင်ချင်ဗွဲတံတရ ဂိုဏ်ဝံပတေကောတ်လဝ် ဒေဝ်ပရေပရေ နာနာသ် သိုက်မုံဓရ်ပတေဘဝအကြာနွံဒိုင်ရောင် အကြာ ဘဝဏ် ကိုဘဝ အပရလိုက် နွံမ္ဘာဝပ္ပန် ဒ်အရန်တဲ ကလေင်ဒ် ပုထုဇန်မန် ရပ်ဟေင် ဒ်ကမ်ကုသိုအကုသို ရပ်ကွီဒ်ဟိုတ်နုကမ်ဂ် ဒ်မိပက် ရတ်ပိပြကာဂ်-ဗြဲရဲဒ်ချင် အရက်သုရာ ဒေဝ်ကာမတံ မဒ်ရ။ ဂိုဏ်ဝံနုယျု သမတိယဂ်ပြင်အာ သမတိ- သမိထိ- သမထိ မဒ်ရ။ ခမိသမထိဂ် အယျိုကျိ ကော်ဂးခမိအရီရ။

ခမိအယျိုကျိဝံ ကောန်ဂုတ်ညးတုဟ် သွမ္မုမ္မုး ကိုပ်ကွာနုဟံဂံသွမ္မုဏီဂ် ဒးသွပုဇ်ခန္ဓကိုခမိအယျိုကျိကွာတ်မု သွအိန်ထံင်ဂံရောင်၊ ချင်ဗွဲဝံရှေသော်ကျင်ဝါဒဏ် ဤဂ်ကိုသွာ်ကိုရ။ ပွဲလက်ထက်ဝံ မှာထေရ်ဇာရဟံနုချင် သုဝဏ္ဏဘုမ်အာပ္ပန်သာသ္မာ ပွဲချင်ဗကောံတေတဲ သိုင်အနပ်ရထာ နှေစိုတ်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာ ပလိုပလ်ထေဝံတီအယျိုကျိတံအိုတ်ရ အခိုင်ဂ် ဂကူဗွာနုကို ချင်ကြက်တေကိုဟ်နှေကျင်ပွဲတိုရ်ဗွာတံတဲ သိုင်အနပ်ရထာ ဒ်ဒိုင်ခမိင်ကိုပရေင် မံင်စံင်သွက်ကောန်ဂကူဗွာညးတံကိုရ ပွဲချင်သမိဏ်သိုင်မနုဟပ်ဟံနှေစိုတ်လ္လူခမိသင်မန် နှိဓါဇကုသိုင် ထွေင်ပွိုက်နုချင် ခမိတံဂ်ပြီပိစိုပ်အာချင်ဗွဲတံအိုတ်ရ ခမိတံဂ် သိုင်အနပ်ရထာ နိမန်ရှေသော်ရလပ်တဲ သွာန်သျှက်ဂ်ဂ်ကွဲလပ် ပရူပရာဒြဟတ်ချင်သမိ ဗိုဝ်ခိုင်ကျိဂ်ဒိုင်ကိုရ တဲဗွန်အခိုင်ဂ် မန်တံ ချင်သမိကို ဟံသာဝတီ ဟံဒးညးသွံကို မန်ချင်စံက်လေဝ်

ဒးဒွဲဘာပွာနကုတု ဒြဟတ်မနတဂ္ဂ ဒုအခင်ချန်လျဗွဲဂ္ဂ သိုင်အနပ်ရထာ ဗွာတံညာတ်လပ်ကွးကွးရ နုဂ်သိုင်ဗွာ အနပ်ရထာ ဖျေဗိုနဲ ဂံဝေင်ပွာန်ကိုမန် သွက်သေ့ဝံဒ် မဟာအာဏာစက်မွဲရ ချင်မန်ဗဂေါဂ် ဟိုတ်နုမဏီစန္ဒာ ဒ်ဒိုင်ဂ္ဂကျာ် ဇကရာဇ်ကို ဒြဟတ်လေဝ်သွတ်ဒိုင်တဲ အနပ်ရထာစံလပ် ဗိုမိတ် သဟာဲမွဲချိုန်ခဏ ကွတ်ဖျေချင်မန်သမိသုဝဏ္ဏဘုမ်ကွာရ။ သွက်သေ့ဝံဖျေသမိမာန်ဂ် သိုင်အနပ်ရထာပွိုတ်ပြုယျုပ လံင်ဏာကောန်ဂုတ်ဇကုမုံယျုနုလော ကိုလုပ်ပဋိပဋ္ဌာက် ပွဲဝင်နန်သမိ ညံင်သိုင်မနုဟပ်ဒေဝ်သေ့ဝံလီ ညံင်သရဲပွာန် စိစောန်မပ္ပံကို ပြာပ်သွတ် ပြာပ်ဇော် ဂံချိုတ် ဗလးဏာကို ဖန်ဖက်ရ။

ကာလဂ် အမတ်မန် တုပညာဂမ္ပိုင် ကိုသတိကို သိုင်မနုဟပ်ဟံကိုဒိုင်ကောတ် ဣနုလောရ သိုင်မနုဟပ်လေဝ် ဟိုတ်နုဒိုင်လပ်ကံပိုင် လောန်လပ်နွံကိုတဲ ဒိုင်ဂိုင်ကောတ်ဣနုလော ကိုဒ်ဂ္ဂကျာ်ဇော်ရ နုကိုဣနုလောဒ်ဂ္ဂကျာ်တဲ ဗက်ဂ် ကိစ္စပွဲဝင်နန် စထဲထံင်ကျင်ရ သိုင်လေဝ်အသိုင်ထွေမိစိုပ်ဆာန်ဂ္ဂကျာ်တဲ ပတေဂလန်ဂ္ဂကျာ် ဂစိုတ်ကျေသရဲပွာန်ခိုဟ် ပြာပ်ဇော်တဲ ပြာပ်သွတ်ဂ်ပြီပဗ္ဗဒ်စိုပ်အာဇေရင် သိုင်ဗွာအနပ်ရထာ သိုင်ဗွာလီလပ်ရ ဟိုတ်ဏ်ဂ်ဒ်ဟိုတ်သိုင်ဗွာ ဂံကျင်တင်နင် ပွဲချင်သမိမွဲသ်ကိုရ နုကိုသရဲစိစောန်ဓါကျေအာတဲ ဒြဟတ်ချင်သမိဂ် တုပကိုယအ်နှေအာကဝက်ကိုရ

ပရူဒ်ဒြဟတ်ချင်သမိယအ်အာဂ် ဂ္ဂကျာ်ဇော်သိုင်မနုဟပ် ကိုပရိုင်ကိုအပါခေ အနပ်ရထာတဲ ကိုပြေင် ရေင်ပွာန် ကျင်ဗြိုက်ချင်မန်သုဝဏ္ဏဘုမ်ရ သိုင်အနပ်ရထာ ထွးဟိုတ် အာတ်ပိဋကတ်ပိ ဇေရင်သိုင်မနုဟပ် သွဟိုတ်ကို သိုင်မနုဟပ် ဟံကိုပိဋကတ်ပိတဲ ဇက်ကျင်ပွာန်ဗွဲမဇော်ကိုဒြဟတ် ကျင်ဗတိုက် ချင်မန်သမိရ သုသုတေဂ်ရံင်ကိုကျင်လအာဝင်မွး ဟံအာတ် ပိဋကတ်လေဝ်ကျင်ဗြိုက်ဂ်ရ။

(ဒွဲကျင်ဗြိုက်ပွာန်ဝံ ပွဲလိခိုင် လူချူလပ် ဗတိုက်ချင်ဗဂေါကွာ ဆဂးအွာတံဒိုင်ဂိုင် ကောတ်လပ် ဗြိုက်ချင်သမိ ကွာတ်ဗြိုက်ဗဂေါရ။ ပွဲဒွဲဂကူကြောံတံ ကျင်ဗြိုက်ဂ်လေဝ် ပွဲလိခိုင်မန်တြေ ဥပန္နသုဓမ္မဝတီရာဇာဝံသဂါထာ ချူလပ် လက်ထက် သိုင်ဥဒိန္နရာဇာမဒ် အပါအံက်သိုင်မနုဟပ်ဂ် ကြောံတံ ကျင်ဗြိုက်သမိ ဗွာဗွဲရံ သိုင်ကိုဏာကောန်ဂုတ် ဝင်ဂမ္ပိုင်ဝံ တွဟ်ခြာဒိုင်ညးညွဲရ ညးလူတ်ဝင်တံဂပ်ဂေါင် ဗစာရဏာရောင်)

စိုဗဟ်အာကွပ်ဂတတေ

ကလောင်

ကျွန်ုပ်တို့တို့
ပတ်ကောန်ပြုခိုဟ်
အာကျင်မုက်မတ်
တဲပွဲလောက
ပရေင်ပရောပွန်
ကောန်ခိုဟ်ကောန်ပြု
ကလိလောန်ချိုတ်အာ
ဂးဟိုကောန်သွင်

ကလောင်ရော်ဂုန်ယာဲ
အိုဟ်တိုဟ်ညးဟို
ရောင်တဲညင်ပက်
တုးညင်သိုင်တဲ
မောင်ညင်ကြက်စွန်
ဝိဝတ်ဒတ်ယာဲ
အပါပန်ဟံးဒး
ပတင်ကျိုပ်ဂံအာ

ကျွန်ုပ်တို့မန်
စိုန်ဟဲ့ချင်
ဆီပလက်ဂ်
ကြံစးကလောင်ရင်
ပစ္စုန်လှဟ်
ဂြိုဟ်ဂြိုဟ်တို
ပိုမင်ဒင်တလိုင်

အောန်စိုတ်လွဟို
ပုင်နွံဂံဒု
ယင်ဒ်သွက်ဂကူ
ချင်မန်ကောင်နွံ
မူဟိုတ်ချင်ကျော်
ကျွန်ကျောန်သွက်ချင်
ဇာပ်မန်ညးဟို

မန်စိုပ်ချင်မူး
ဟံးဒးဗွာပျဲ
ပါနုချင်ကျော်
ချင်မန်ဗွာမင်
ဂကူမန်သေဟ်
တဲကြာန်စိုတ်ဓာတ်
ဗွာသေပျဲမင်

ဂးရမင်မိပ်
စဲတိက်မိပ်
မန်လောင်ကလောင်ချင်
နဲကလောင်ချင်ရင်
သေမင်ပွဲကျာန်
မင်ဝါတ်စဟံးဖဲ
နဲရင်မိပ်ဟာ

ဗြဟတနာတရ
လညာတ်နဲတဲသွင်

ဂတးကုဗွာမာန်
ကျင်ရိုပိုညိ

အဲမိုဟ်ချူဆဲ
ကျောန်မင်သွက်မန်
မိင်ပွန်ညးဟို
ပွဲကိုကျာန်မူ

အာဲကျဲညာဏ်အောန်
စိုတ်ဗြဟတ်နွံ
မန်ကောင်အပ်လွဟ်
ဂတရင်ကိပွတ်

ဟံးဒးပန်ပျော
ဟိုစင်ဗွာဖန်

လှဟ်ရံ့ချင်
ဗွန်ထောံမန်အိုတ်

လှဟ်ပွန်သေဟို
တိုရးချင်မန်
လိက်မန်မန်ကတ်
ဗြပ်သွင်ခပ်
ရပ်တဲဗွာတဲ
ညးဂ်ပွာန်မန်
မင်ဂံမဲ့အင်
လွဟ်မန်စိုန်နွံ
သွာန်ရင်ဗွာစမ်

ဒေါထောံပန်ပျော
မန်ရပိုင်ပြီ
စိုတ်ဗြဟတ်နွံ
ပတန်တသိုင်ခွံ
ဗိုဟိုဟံးဒ်
ကမ္ဘာန်ခိုဟ်သေဟို
သေပွင်ကေတ်ပွန်
သေအာတ်မိက်ကျင်
ဗွန်မြဲသေ ဒးကိုသေကိုဟာ

အဲမိုဟ်ချူပွန်
ဒးအလီမဲ့ပွန်
ယင်ဒးမသုန်ပွန်
ချပ်တဲချပ်ပွန်
မန်လက်အစာချင်
ဗွန်မြဲသေ

တန်ပညာအောန်
မန်အိုတ်အာကွက်
သေမင်ဏီဟာ
တိက်ရောဟံးသိုင်
ဒးဒင်ဗွာလီ
ညင်ဂံဒ်လွဟ်

ကလောင်ပွန်ဂတးဏောင် ။

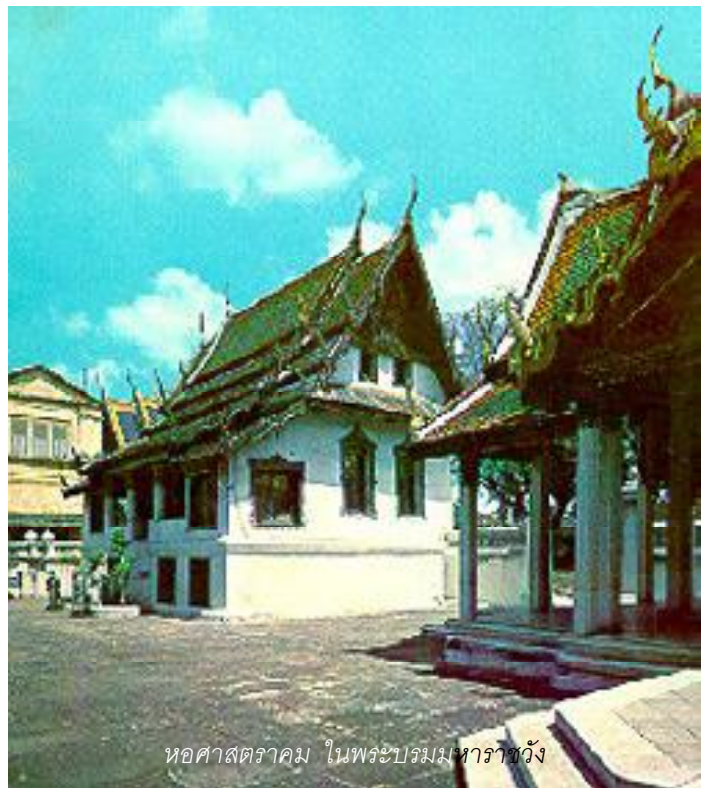

เวลานอนเนมา ดวงพร (พรานนเนภาษามอญเรียกว่า **ปะระระ ตะราย**) เล่มหนึ่งไว้ระหว่างกลาง จึงมีแต่พัวเป็นพยาน และได้ทำสัตยาธิฐาน เจาะต่อความบริสุทธิ์แลไม่บริสุทธิ์ แล้วขว้างพัวลงไปในน้ำ พัวนั้นลอยได้เห็นเป็นประจักษ์ พระเจ้าแผ่นดิน ทรงทราบความเรื่องนี้ จึงทรงพระราชศรัทธาเลื่อมใส ตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นที่ **พระไตรสรณธัมม** แล้วทรงนับถือพระสงฆ์ร่ำมัญรูปนั้น และขอเป็นศิษย์พระไตรสรณธัมมนั้นสืบมา จึงให้อารามนาแต่พระสงฆ์ร่ำมัญมาสวดพระปริตในพระราชวังเป็นนิตย์ เป็นธรรมเนียมมาดังนี้

มีบางพวกล่าว่า เมื่อครั้งพระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง ในกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา เกิดมีปีศาจคนองหลอกหลอนยิ่งนักในพระราชวัง คนบางพวกล่าว่าสายรุ่งตกลงในพระราชวัง ทุกวันไม่หายไป ครั้นนั้นพระเจ้าแผ่นดินมีพระ ราชโองการ ดำรัสให้นิมนต์พระสงฆ์ไทยที่มีชื่อเสียงเล่าลือว่ามีอำนาจมาสวดพระปริตและให้แพทย์หมอผู้วิद्याคมมาประกอบวิद्याการแก้ไขเพื่อบำบัดอุปัทวโทษคือปีศาจที่คนองหรือสายรุ่งลงนั้น การก็หาสงบอันตรายหายไ่มิ

ภายหลังจึงให้นิมนต์พระสงฆ์ร่ำมัญวัดตองปู (วัดชนะสงคราม) มาสวดพระปริตและเมื่อเสร็จพิธี พระเจ้าอยู่หัวจะถวายเครื่องไทยธรรมพระสงฆ์ร่ำมัญก็ไม่รับ แสดงลัทธิว่าควรจะได้รับแต่อาหารบิณฑบาตรในเวลาภิกษาจารย์อย่างเดียวกั ถ้ารับเครื่องไทยธรรมอื่น เป็นลาภเพราะปริตนั้นแล้ว ก็เป็นอันเห็นแก่อาณัติไป แล้วจะสวดพระปริตก็ไม่มีอำนาจ ไม่อาจบำบัดอุปัทวอันตรายได้ พระเจ้าแผ่นดิน จึงได้พระราชทานแต่อาหารบิณฑบาตรอย่างเดียวกัเท่านั้นตามคำพระสงฆ์ร่ำมัญ และพระสงฆ์ร่ำมัญจึงเจริญพระปริต ปีศาจที่คนองหรือสายรุ่งที่ลงนั้นก็อันตรายหายไ่มิ และตั้งแต่นั้นมาพระสงฆ์ร่ำมัญจึงได้สวดพระปริตในพระราชวังขึ้นในพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแต่อาหารบิณฑบาตร เรียกว่าทรงบาตรพระปริตพระราชทานก่อนเป็นปฐมในเวลาเช้าทุกวันมิได้ขาด และมีได้ให้มีเครื่องไทยธรรมสิ่งอื่นถวายพวกพระสงฆ์ร่ำมัญ สวดพระปริตเหมือนพวกพระสงฆ์สวดจตุเวทนัั้นเลยเป็นธรรมเนียมสืบมาจนทุกวันนี้ ธรรมเนียมใช้ว่าพระเจ้าแผ่นดินจะไม่พระราชทานด้วยมัจฉจริยเจตนาในพระสงฆ์ร่ำมัญที่มีอุปการะนั้น

อนึ่ง เมื่อมีการเสด็จพระราชดำเนินประทับแรมราตรี ณ ตำบลใดเป็นทางไกล คือเสด็จไปการสงครามหรือแทรกโพนช้าง

หอศาสตราคม ในพระบรมมหาราชวัง

หอศาสตราคม ในพระบรมมหาราชวัง (ด้านซ้าย)

พระสงฆ์ร่ำมัญสวดพระปริตนี้ก็ต้องตามเสด็จพระราชดำเนินด้วยทุกครั้ง เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จไปประทับอยู่กรุงลพบุรี ๔ เดือน ในหน้าแล้งทุกปีก็ให้อารามนาพระสงฆ์ร่ำมัญวัดตองปู ให้ตามเสด็จขึ้นไปตั้งอาารามชื่อวัดตองปู อยู่สวดพระปริตถวายน้ำพระพุทธมนต์ ทุกวันนี้อารามนี้ยังปรากฏอยู่

น้ำพระพุทธมนต์ย่อมเป็นที่เห็นว่ามีอำนาจป้องกันอุปัทวันตรายได้จริง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ดำรงสิริรัตนราชศรัทธาธิปัตติเถลิงถวัลยราช ณ กรุงเทพมหานครก็ได้ทรงนับถือพระพุทธรณ์พระปริตที่พระสงฆ์ร่ำมัญสวดถวายนั้น เป็นน้ำสรงพระพักตร์และน้ำโสรจสงมาทุกพระองค์

ประเพณีพระสงฆ์สวดพระปริตรมอญ ในพระบรมมหาราชวังนี้ ยังถือปฏิบัติตลอดจนถึงปัจจุบัน

พระสงฆ์มอญวัดชนะสงคราม ต้องไปสวดพระปริตรมอญที่หอศาสตราคม ในพระบรมมหาราชวัง พระสงฆ์ที่ไปทำหน้าที่สวดพระปริตรมอญเป็นพระสงฆ์มอญที่มีสมณะศักดิ์ชั้นพระครูพระปริต มี ๔ รูป ดังนี้คือ

๑. พระครูราชสังวร

๒. พระครูสุนทรวีลาส

๓. พระครูราชปริต

๔. พระครูสิทธิเดชะ

น้ำพระพุทธรูปที่ผ่านการสวดพระปริตรมาแล้วนั้น เจ้าพนักงานจะอัญเชิญสำหรับทรงสรงพระพักตร์และสรงพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวส่วนหนึ่ง และให้สังฆการีถือตามพระครูพระปริตนำไปประพรมในเขตพระราชฐานในพระบรมมหาราชวังส่วนหนึ่ง

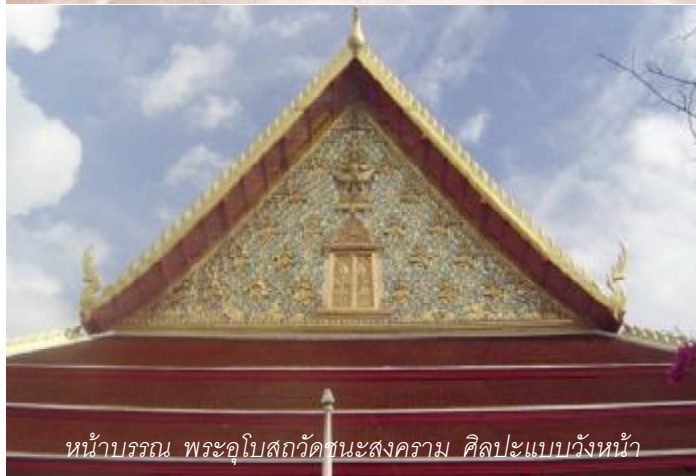
วัดชนะสงครามจึงยังคงมีพระสงฆ์มอญในคณะพระครูพระปริต เพื่อปฏิบัติหน้าที่สวดพระปริตรมอญ ในพระบรมมหาราชวังทุกวันในเวลา ๑๔.๐๐ น. และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ปรากฏว่ามีพระสงฆ์ที่สามารถสวดพระปริตรมอญน้อยลง ไม่พอผลัดเปลี่ยนกัน พระครูราชสังวร “พิศ อายุวัฒโก” รักษาการเจ้าอาวาสวัดชนะสงครามในครั้งนั้น ได้มีหนังสือถึงกรมการศาสนาขอลดวันสวดลง กระทั่งวงศานุการได้นำความกราบบังคมทูล ก็ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ลดวันสวดพระปริตรลงมา คงสวดพระปริตเฉพาะวันธรรมสวนะ หรือ วันพระ เท่านั้น และยังคงมีพิธีสวดพระปริตรตามอยู่ในพระบรมมหาราชวัง จวบจนถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (๒๔๗๓). **ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. ภาคที่ ๒ หมวดราชประเพณีโบราณ. หน้า ๓๒-๓๕.

พระบรมรูปกรมพระราชวังบวร หน้าพระอุโบสถวัดชนะสงคราม

หน้าบรรณ พระอุโบสถวัดชนะสงคราม ศิลปะแบบวังหน้า

ภายในพระอุโบสถวัดชนะสงคราม ศิลปะแบบวังหน้า

นิตยานุสาสนี

ถาวรียะปะโกฏฐาวณิ

พระมหาจรัญญ ญาณจาโร

คติคำสอนเป็นคำสั่งสอนที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในแต่ละท้องถิ่น ได้ยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และสอนลูกสอนหลานให้ดำรงตนในทางที่ถูกต้องตามจารีต ประเพณีของบรรพชน คติคำสอนจะแฝงไปด้วยข้อคิดที่เป็น ประโยชน์ สะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ ระบบความคิด และวิถี ชีวิตของกลุ่มชน ประยุกต์ใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

อริกฺขุญฺโธ ปฺริยวํสโร

(ตอรัยเกาะฮ์เพยะทัว ปุริวฮ์วิรดเจ็กจ๊ะแป๊ะแหงะ)

คำศัพท์	อริ	(ตอรัย) - ดิน
	กฺุ	(เกาะฮ์) - แห่ง
	ญฺุ	(เพยะ) - ลง, เอาลง
	โธ	(ทัว) - คั่นไถ
	ปฺริ	(ปุริว) - ฝน
	วํสโร	(ฮ์วิรด) - หมด
	เจ็กจ๊ะ	(เจ็กจ๊ะ) - ไถ
	แป๊ะ	(แป๊ะแหงะ) - นา

ความหมาย ดินแห่งลงไถ ฝนหมดไถนา

การไถนาในขณะที่ดินแห้งแตกกระแหง หรือสิ้นฤดูฝน ไปแล้ว เป็นการยากลำบาก ต้องเหน็ดเหนื่อยมากกว่าปกติ หลายเท่าตัวนักจึงจะสำเร็จได้ หรืออาจจะไม่สำเร็จเลยก็ได้ สำนวนนี้เปรียบกับการที่พ่อแม่หากได้ให้การอบรมว่ากล่าวสั่ง สอนให้การศึกษาแก่ลูก ๆ ตั้งแต่ลูกยังเยาว์วัย ลูก ๆ ก็จะซึมซับ รับเอาสิ่งเหล่านั้นได้โดยง่าย บางสิ่งบางอย่างก็รับเอาอย่างไม่รู้ ตัว และในการศึกษาก็เช่นกัน เด็กเรียนรู้ได้ง่ายและไวกว่า อาจ จะเป็นเพราะสมองยังปลอดโปร่ง ความจำยังดี ชีวิตยังไม่ต้องรับ ผิดชอบอะไรมากนัก เมื่อพ้นวัยที่เป็นเด็กแล้ว มีภาระหน้าที่ต้อง รับผิดชอบแล้ว การศึกษาเป็นเรื่องยากที่จะสำเร็จได้โดยง่าย

อริกฺขุญฺโธ อวณฺโณ กวณฺโณ

(เติร์กจกฮ์วอิน โกลนกอฮ์กุลาวัง)

คำศัพท์	อวณ	(เติร์ก) - นอน
	กฺุ	(กอวิ) - ให้
	อวณฺ	(อิน) - น้อย
	กวณฺ	(โกลน) - ทำ
	กุลาวัง	(กุลาวัง) - มาก

คำหมาย นอนให้น้อย ทำให้มาก

สำนวนนี้เป็นการสอน ให้ขยันหมั่นเพียรในการทำ ภารกิจหน้าที่ทุกอย่าง

วณฺโณ กวณฺโณ

(ตองตุนกุล่องกะโนด)

คำศัพท์	วณ	(ตอง) - ดิ่ง
	กฺุ	(ตุน) - ไม้ไผ่
	กวณ	(กุล่อง) - ทาง, ด้าน
	กวณฺ	(กะโนด) - ปลาย, ยอด

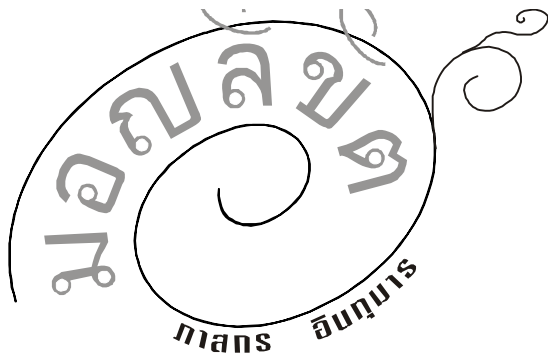
ความหมาย ดิ่งไม้ด้านปลายไม้เป็นไม้จำพวกหญ้า ลำต้นใหญ่ เป็นลำ ขึ้นเป็นกอ เนื้อไม้นำมาทำวัสดุก่อสร้างหรือจักสานเป็น ภาชนะได้ดี

สำนวนนี้เป็นการเปรียบเทียบกับ การทำอะไรก็ตาม หากทำตามแบบอย่างของคนหมู่มาก ยึดถือปฏิบัติกันมา หรือ ตามขั้นตอนที่เขากำหนดไว้ ก็จะสามารถได้ แต่ถ้าไม่ยึดถือปฏิบัติ ตามแบบอย่างของคนหมู่มากยอมรับกัน มีความคิดผิดแผกแตกต่างจากผู้อื่น ไม่ยอมรับมติของคนส่วนมาก จะทำอะไรก็สำเร็จ ยาก เพราะจะไม่ได้การร่วมมือจากผู้อื่น ช้าร้ายจะกลายเป็นคน โดดเดี่ยว ไม่มีผู้ใดจะคบค้าสมาคมด้วย ในที่สุดจะกลายเป็น คนที่สังคมรอบข้างไม่ยอมรับ ทำอะไรก็ยากไปหมด เปรียบกับ ไม้ไผ่ ถ้าตัดแล้วตั้งด้านโคนต้นก็ตั้งงอออกมา ได้โดยง่าย แต่ถ้า ตั้งส่วนปลายหรือยอดลงมาก็คงจะมีกิ่ง ของมันคอยปะทะกับลำ อื่นไว้ ยากที่จะตั้งออกมาได้

วณฺโณ กวณฺโณ อวณฺโณ

(โตมกุลาวังทะปอวิจ ทะกอวิกุลาวังลอวิจ)

คำศัพท์	วณ	(โตม) - ต้ม
---------	----	-------------

ลุงหนานบุญมี

ผู้พลิกฟื้นภาษามอญท่ามกลางซากอิฐปูนทราย

ไเราคือเพื่อนผมซึ่งเป็นคนมอญ และผมซึ่งไม่ใช่-ตัดสินใจเดินทางไปวัดเกาะกลาง โดยรู้ในเบื้องต้นเพียงว่าวัดนี้อยู่ที่บ้านหนองคูซึ่งเป็นชุมชนคนมอญที่ตั้งอยู่ท่ามกลางสังคมล้านนาแห่งอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ระหว่างทางเราก็ต้องแวะถามผู้คนเป็นระยะๆ ว่าบ้านหนองคูและวัดเกาะกลางนั้นไปทางใด...

แล้วเราก็มาถึงวัดหนองคู และมั่นใจว่าที่นี่คือชุมชนมอญแน่ๆ เพราะที่ซุ้มประตูวัดมีภาษามอญเขียนกำกับอยู่ภายในวัดก็มีเสาสถูปะหินทราย... แต่เป้าหมายจริงๆ ของเราก็คือวัดเกาะกลาง ซึ่งอยู่เลยจากวัดหนองคูไปไม่กี่กิโลเมตร และเราก็ต้องทำความเข้าใจใหม่ว่าวัดเกาะกลางนั้น ณ บัดนี้ไม่ได้อยู่ที่บ้านหนองคูแล้ว แต่อยู่ที่บ้านบ่อควา ซึ่งในอดีตก็คือส่วนหนึ่งของบ้านหนองคู แต่ได้แยกออกมาเป็นบ้านบ่อควาในปี ๒๕๓๒

ลุงหนานบุญมี ศรีสถิตยธรรม

ลุงหนานบุญมีกับการฝึกการพลิกฟื้นภาษามอญ

ที่วัดเกาะกลางเราพบพระคุณเจ้า ๓-๔ รูป กำลังนั่งสนทนากันอยู่ เราเข้าไปกราบ และเพื่อนผมก็แนะนำตัว จากนั้นบทสนทนาของพระคุณเจ้าและเพื่อนผมก็เป็นภาษามอญที่ผมไม่เข้าใจ แต่แล้วเพื่อนผมก็ต้องขออนุญาตพระคุณเจ้าสนทนาเป็นภาษาไทยเพราะผมจะได้เข้าใจด้วย บทสนทนาในตอนต้นก็คือการเล่าให้ท่านฟังว่า เรามาที่วัดเกาะกลางเพื่ออะไร

เราสนทนาไปได้ไม่นานนัก พระคุณเจ้าก็โทรศัพท์ตาม “ลุงหนานบุญมี” ให้มาร่วมพูดคุยด้วย เพราะลุงหนานบุญมีหรือลุงบุญมี ศรีสถิตยธรรม เป็นคนเก่าคนแก่ของชุมชนที่มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชนมาโดยตลอด และเมื่อเราได้คุยกับลุงหนาน เราก็พบว่านอกจากลุงหนานจะเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวของชุมชนเป็นอย่างดีแล้ว ลุงหนานยังเป็นผู้ที่ริเริ่มสอนภาษามอญให้กับลูกหลานมอญของบ้านหนองคู-บ่อความาตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ โดยใช้วัดเกาะกลางเป็นโรงเรียน

ลุงหนานเป็นอดีตข้าราชการกรมทางหลวง เรียนภาษามอญกับคนรุ่นก่อนจนอ่านเขียนได้เป็นอย่างดี และด้วยการเห็นถึงความสำคัญของภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องยืนยันการดำรงอยู่ของความเป็นมอญ ลุงหนานจึงพยายามถ่ายทอดภาษามอญให้แก่คนรุ่นใหม่ โดยอาศัยช่วงเวลาปิดเทอมที่ลูกหลานไม่ต้องไปโรงเรียน มาเปิดการเรียนการสอนภาษามอญขึ้น แต่ด้วยความเป็นชุมชนมอญเล็กๆ ที่แวดล้อมไปด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป ผนวกกับความคิดของคนรุ่นใหม่ที่ไม่เข้าใจว่าจำเป็นต้องเรียนภาษามอญไปเพื่ออะไร ก็ทำให้นักเรียนของลุงหนานบุญมีค่อยๆ หายไปทีละน้อย ดังนั้น เมื่อถึงช่วงสุดท้ายของการสอน จึงมีนักเรียนเหลืออยู่เพียงไม่กี่คน

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ลูกหลานมอญไม่เรียนภาษามอญนั้น ลุงหนานเห็นว่าส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะค่านิยมที่ผ่านมาจากระบบการศึกษากระแสหลัก ที่ทุกคนจะต้องแข่งขันกันเรียนให้ดีที่สุด เพื่อที่จะมีโอกาสทางสังคมมากกว่าคนอื่น ๆ ก็ได้ทำให้เมื่อใดก็ตามที่ลูกหลานการเรียนตกลง พ่อแม่ของลูกหลานเหล่านี้ซึ่งก็

ลุงหนานบุญมี กำลังอธิบายความเป็นมาของชุมชนมอญวัดเกาะกลาง

เป็นคนมอญเหมือนกัน กลับโทษว่าเป็นเพราะลูกหลานเอาเวลา มาเสียไปกับการเรียนภาษามอญ ซึ่งตรงนี้เองที่ลุงหนานยังพูดติด ตลกว่าเหมือนกับโฆษณาแก๊สโซลในปัจุบันนี้ ที่ไม่ว่าจะเกิด ปัญหาอะไรขึ้นกับรถ คนก็โทษว่าเป็นเพราะแก๊สโซล ทั้ง ๆ ที่ ไม่เกี่ยวกับแฉ่แต่น้อย และตอนนี้คนที่นั่นหลาย ๆ คนก็โทษภาษามอญ ว่าเป็นเหตุที่ทำให้การเรียนในระบบของลูกหลานแย่งลง จึง ไม่สนับสนุนให้ลูกหลานมาเรียนกับลุงหนาน และความจริงใน เรื่องนี้ก็เป็นความจริงที่ไม่สวยงามนัก เพราะมันสะท้อนให้เห็นว่า คนมอญเหล่านี้ให้คุณค่ากับสิ่งที่มาจากภายนอกมากกว่าสิ่งที่เป็น รากเหง้าของตน

กระนั้นก็ดี ลุงหนานบุญมีก็ยังไม่ละความพยายาม เพราะ ในช่วงเวลาปิดเทอมที่จะมาถึง ลุงหนานก็จะเปิดสอนอีก และจะ ทำเช่นนี้เรื่อยไป เพราะในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของชุมชน มอญที่ต้องสัมผัสและรับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาอยู่ในวิถี ชีวิตนั้น มีเพียงภาษาเท่านั้นที่จะยืนยันถึงการมีตัวตนของคนและ วัฒนธรรมมอญ และความพยายามนี้ก็ยังคงรวมถึงการที่ลุงหนาน บุญมียืนยันที่จะกล่าวคำบวงสรวงเป็นภาษามอญในพิธีบวงสรวง พระนางจามเทวีที่จัดขึ้นทุกปีในตัวเมืองลำพูน

ระหว่างทางกลับเราแวะไปที่วัดหนองคูอีกครั้ง เพราะ ตอนที่เราเดินทางมาเรายังไม่ได้แวะเข้าไปในวัด และที่นั่นเราก็พบ “พุทธเจดีย์ศรีล้านนารามัญ” ที่มีลุงหนานบุญมีเป็นผู้ควบคุมการ ก่อสร้าง เจดีย์นี้ทำให้ผมมองเห็นถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของสอง วัฒนธรรม คือวัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมมอญ และแม้แต่ คำเรียก “ลุงหนาน” ที่ใช้เรียกลุงบุญมีซึ่งเป็นคนมอญ ก็แสดงถึง การอยู่ร่วมกันของทั้งสองวัฒนธรรมนี้ เพราะคำว่า หนาน คือคำ ในภาษาเหนือที่หมายถึง ผู้ที่บวชเรียนเป็นพระมาแล้ว ซึ่งมีนัยว่า คนผู้นั้นคือผู้ที่มีความรู้และคุณธรรม แต่การดำรงอยู่ร่วมกันของ วัฒนธรรมต่าง ๆ ในท่ามกลาง กระแสสังคมในปัจจุบัน โดยที่ไม่มี วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ต้องสูญเสียตัวตนไปนั้นจะเป็นจริง ได้มากน้อยเพียงใด ยังคงเป็นคำถามที่รอคอยคำตอบ

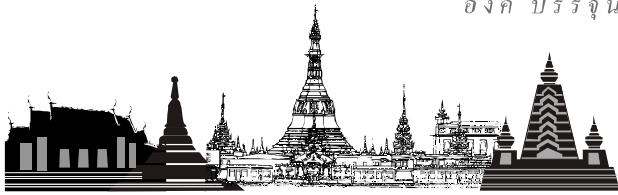
พุทธเจดีย์ศรีล้านนารามัญ

จารึกการก่อสร้างพุทธเจดีย์ศรีล้านนารามัญ

คำถามถึงการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมมอญก็เจกเช่น เดียวกันที่ยังคงต้องการคำตอบจากคนมอญ และคำตอบของ คำถามนี้ก็คงเป็นคำตอบที่ลุงหนานบุญมีอยากจะได้ยิน...

วัดหนองดู่

วัดหนองดู่เป็นวัดมอญ ตั้งอยู่ในชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา ในพื้นที่ตำบลบ้านเรื่อน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และอยู่ใกล้ริมแม่น้ำปิง หนึ่งในต้นสายน้ำทั้ง ๔ (ปิง วัง ยม น่าน) ก่อนจะไหลรวมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาหล่อเลี้ยงคนในที่ราบลุ่มภาคกลาง

ซุ้มประตูทางเข้า ป้ายหน้าวัด และเสาหงส์วัดหนองดู่

จารึกภาษามอญฐานเสาหงส์วัดหนองดู่ ความว่า "ศักราช ๒๕๑๙ วัดหนองดู่ได้ขึ้นรปหงส์ทอง ขึ้น ขึ้น ๑๕ ค่ำ วันอาทิตย์

ชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา เดิมรวมรวมกันอยู่ด้วย ชื่อชุมชนบ้านหนองดู่ ต่อมาหน่วยงานราชการได้แบ่งการปกครองออกมาเป็น ๒ หมู่บ้าน เพื่อความคล่องตัวตามหลักปกครอง ทำให้หมู่บ้านถูกแยกออกจากกัน ลูกหลานมอญมี ศรัทธิต่ธรรม เล่าว่ามีอยู่ด้วยกัน ๔ หมู่บ้าน อยู่ทางฝั่งอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ๒ หมู่บ้านคือ บ้านหนองดู่ บ้านบ่อควา และอีก ๒ หมู่บ้านทางฝั่งอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านต้นตา (ตาล) หรือ บ้านกอโชค บ้านหนองครอบ ที่ลูกหลานมอญมีท้องให้ฟังว่า

“...mWYkW.njt. />kW.njgU pinทจ; pnjทbinj อ่านว่า ม้วกวานตา บากวานทู้ ป็อยน่องดู่ ปินเกะป็น แปลว่า หิ้งบ้านต้นตาล (บ้านกอโชค) สองบ้านบ่อควา สามบ้านหนองดู่ สี่บ้านหนองครอบ...”

ชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา เป็นชุมชนมอญอีกแห่งหนึ่งที่สำเนียงมอญยังอยู่คู่หมู่บ้าน แม้ในคำสนทนาเหล่านั้นจะมี “เจ้า” หรือคำว่า (ลุง) หนาน (บุญมี) ปะปนอยู่ด้วย ก็เป็นไปตามสภาวะที่ชาวมอญในเมืองไทยทั้งหลายประสบกันโดยทั่วไป เพราะรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าไปผสมผสานในวิถีชีวิต ชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควาเป็นชุมชนมอญขนาดเล็ก ทว่ายังคงกลืนอายุและความพยายามในการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และภาษามอญเอาไว้ได้อย่างเต็มกำลัง ชุมชนบ้านหนองดู่-บ่อความีวัดมอญในชุมชนทั้งสิ้น ๒ วัด คือ วัดหนองดู่ และ วัดเกาะกลาง

ชุมชนมอญบ้านหนองดู่ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการจดบันทึกความเป็นมาของชุมชนเอาไว้อย่างชัดเจน มีเพียงเรื่องเล่ามุขปาฐะ และรูปแบบวิถีชีวิตวัฒนธรรมมอญที่มีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมล้านนา แสดงให้เห็นว่าชาวมอญที่นี่มีประวัติความเป็นมาแตกต่างจากชาวมอญในภาคกลางและภาคอื่น ๆ ของไทย รวมทั้งหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่ผู้คนในเมืองหริภุญชัยอพยพไปยังเมืองเมะตะมะ และหงสาวดี เมื่อเกิดการระบาดของอหิวาตกโรค หลังจากโรคภัยสงบจึงอพยพกลับมา มีการไปมาหาสู่กันระหว่างชาวมอญในเมืองเมะตะมะ เมืองหงสาวดี กับชุมชนมอญบ้านหนองดู่-บ่อควา ได้แก่ พระปกครองวัดรูปแรกของวัดหนองดู่และพระลูกวัดที่มาจากเมืองเมะตะมะและเมืองหงสาวดี รวมทั้งสายสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลวงพ่อดุตตะมะ แม้แต่กระทั่งเช้าวันที่ผู้เขียนเดินทางไปถึงวัดเกาะกลาง ซึ่งเช้าวันนั้นได้มีพระสงฆ์มอญจากเมืองมอญเดินทางมาเยี่ยมเยือนวัดเกาะกลางจำนวนถึง ๑๐ รูป

หลักฐานดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมอญที่ตกทอดมากระทั่งปัจจุบัน ชาวมอญบ้านหนอง

ดู-บยคาว เซอวเซว ฆวมอญ เนอฆุมฆนณ สวณหงยพยพมจาแกแมอง
เมาะตะมะ และเมืองหงสาวดี อีกส่วนหนึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาว
มอญในสมัยทริภุญไชย พร้อมกับการเข้ามาของพระนางจามเทวี
ตามตำนานโยนก

จากการขุดค้นของกรมศิลปากร พบว่าบริเวณวัดเกาะ
กลางในปัจจุบัน เคยเป็นที่ตั้งของโบราณสถานที่สามารถเทียบ
เคียงได้กับเจียงหรือวังเจ้านายในอดีตราว ๑,๓๐๐ ปีก่อน แต่ได้ล่ม
สลายลง ถูกทิ้งร้างนานนับพันปี ชาวบ้านในยุคแรกที่เข้ามาพบ
ก่อนจะมีการบูรณะวัดขึ้นใหม่ กล่าวกันว่าพื้นที่นี้เป็นเขตหวงห้าม
คนเฒ่าคนแก่ต่างสั่งห้ามไม่ให้เข้ามาเที่ยวเล่น เนื่องจากเป็นสถานที่
ศักดิ์สิทธิ์ มีเจ้าที่ดูแลรักษาอยู่ หนองน้ำกว้างใหญ่ต้นไม้ปกคลุม
ในน้ำมีแต่ปลิง ไม่มีใครเข้ามาใช้ประโยชน์ทั้งการใช้น้ำดื่มกิน
หรือแม้แต่การหาปลา คงอยู่อาศัยทำมาหากินกันเฉพาะในพื้นที่
ทางฟากวัดหนองคูในปัจจุบัน จนกระทั่งมีชาวบ้านและพระสงฆ์
กลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะกลางขึ้นอีกครั้งในปี
พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นการสร้างวัดใหม่บนซากโบราณสถานเก่า

วัดหนองคูไม่มีประวัติการก่อสร้างที่แน่ชัด สอบถาม
ชาวบ้านได้ความว่าก่อสร้างมาแล้วหลายชั่วอายุคน เริ่มต้นจาก
ชาวมอญ ๕-๖ ครอบครัวที่อพยพมาจากเมืองเมาะตะมะ และเมือง
หงสาวดี เมื่อราวสองร้อยปีเศษที่ผ่านมา ต่อมาได้มีการสร้างวัดขึ้น
ภายในชุมชนราวปี พ.ศ. ๒๓๒๑ (สอดคล้องกับระยะเวลาการ
อพยพใหญ่ของชาวมอญกลุ่มพระยาเจ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๗ สมัย
พระเจ้าตากสินมหาราช) พระสงฆ์รูปแรกที่ปกครองวัดก็เป็นพระ
สงฆ์ที่มาจากเมืองมอญ ชื่อว่า พระรั้ว ส่วนเจ้าอาวาสปกครองวัด
อย่างเป็นทางการรูปแรกชื่อว่า พระครูบาญาณกิตติ (กิ) ได้รับการ
แต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ วัดหนองคูได้รับพระราช
ทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ และมีการเปลี่ยนจากวัดมอญ
นิกายเถรวาท เป็นวัดมอญธรรมยุติในปี พ.ศ. ๒๔๘๑

วัดหนองคูเป็นวัดมอญที่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นมอญไว้
ได้ค่อนข้างดี เราสามารถมองเห็นเอกลักษณ์ของวัดมอญได้แต่
ไกล ตั้งแต่ข้ามประตูทางเข้าที่มีจารึกอักษรมอญ เสาหงส์สูงเด่น
จารึกปีที่สร้างไว้ตรงโคนเสาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ บ่งบอกที่มาของ
ความเป็น “หงสาวดี” และเจดีย์ที่สร้างด้วยศิลปะแบบมอญผสม
ผสานศิลปะล้านนา

วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญบ้านหนองคูที่เด่นชัดได้
แก่ การรำผีเม้ง (มอญ) การบวงสรวงบูชาพระนางจามเทวี ประ
เพณีลอยขอมด (ลอยกระทง) หรือแม้แต่นามสกุลของชาวบ้าน
หลายตระกูลที่ยังแฝงความหมาย ถึงความเป็นคนเชื้อสายหงสาวดี
เช่น ทวงหงสา จัดหงสา และ แสงหงสา

อาหารการกิน การหุงข้าวต้มแกงที่ยังเป็นพืชผักที่มีติด
กันครัวของชาวมอญทั่วไป เช่น แกงมะตาด แกงมะขาน แกง
กระเจียบ ปลานั่น (กะเกล) น้ำปลามอญ (อะวอดอะจอม)

นอกจากการใช้ภาษามอญของชาวบ้านที่ยังมีให้ได้ยิน
ในหมู่คนเฒ่าคนแก่และวัยกลางคนที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ที่เป็น
ศูนย์รวมและมีอิทธิพลด้านจิตใจต่อชาวบ้าน ยังปฏิบัติตนเป็น
แบบอย่าง ยังคงสวดมนต์ด้วยสำเนียงมอญ เมื่อใดที่วัดยังคงทำ
หน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและจิตวิญญาณมอญของชุมชนเอาไว้ได้
เมื่อนั้น สำเนียงมอญที่ “วัด” และ “บ้าน” หนองคู ก็ยังสามารถ
ต่อลมหายใจจิตวิญญาณมอญไปได้อีกยาวไกล

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (๒๕๑๐). **จามเทวีวงศ์**
พิมพ์แจกในงานฉลองอายุครบ ๖ รอบ ของนาง กิมฮ้อ นิมนานเหมินทร์
วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๐. กรุงเทพฯ: มิตรนารา.

กรมศิลปากร. (๒๕๖๗). **พงศาวดารมอญพม่า. ใน ประชุมพงศาวดาร**
ภาคที่ ๑ เล่ม ๒. พระนคร: ศุภสภา.

พระยาประชาภิจักรจักร, (แซม บุญนาถ). (๒๕๑๖). **พงศาวดารโยนก.**
กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

มนตรี มีแก้วน้อย. (๒๕๓๕). **อนุสรณ์ การสร้างพิพิธภัณฑของ**
พระแม่เจ้าจามเทวี การสร้างพระคงใหญ่ที่สุดในโลก. เชียงใหม่: เชียงใหม่สหวนิจ.

สัมภาษณ์

บุญมี ศรีสถิตย์ธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายองค์ บรรจุน เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดเกาะกลาง ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๐.

พระราชพิศาลมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายองค์ บรรจุน เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดเกาะกลาง ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๐.

พระอวยชัย สิทธิชัยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายองค์ บรรจุน เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่วัดเกาะกลาง ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๐.

(ตอนที่ ๑)

ปัจจัยเสริมที่ทำให้เกิดโรคเหล่านี้มาจากพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ไม่รู้จักดูแลตัวเอง เช่น สูบบุหรี่ ไม่ออก

ผู้เขียนสังเกตว่าบรรพบุรุษ และเพื่อนบ้านของผู้เขียนที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ มักไม่มีใครมีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียนอายุยืนยาว เนื่องจากพฤติกรรมการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของเขามักพึ่งพาผลิตผลและกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น น้ำ สายลม แสงแดด พืช ผัก ผลไม้ สมุนไพร การออกกำลังกายด้วยการทำงาน พักอาศัยอยู่ในครอบครัวใหญ่ ลูกหลานเต็มบ้าน ต่างดูแลซึ่งกันและกัน มีเทศกาลที่สนุกสนาน ร่าเริงสดใสไม่หงอยเหงา (มอญไม่เคยหงอย) โดยเฉพาะอาหารคนไทยเชื้อสายมอญมักรับประทานอาหารที่ได้จากธรรมชาติ มีความสดใหม่ เช่น ปลา กุ้ง หอย ในแม่น้ำลำคลอง ผักสดหลากหลายข้างรั้ว และที่ปลูกเองตามชายฝั่งน้ำ หลีกเลี้ยงหรือรับประทาน

ทานนําน” ครงสําหรับยาหารพมเขมน เชน กะท เนยว หนุ เบต หรือโกไมรับประทนอาหารซึ่งใช้สารพอกขาว เชน น้ำตาลทรายขาว ด้วยการทําขนมด้วยน้ำตาลปีบ

แต่เดิมผู้คนไม่นิยมเติมน้ำตาลในอาหารคาว ยกเว้นน้ำพริกแดง (น้ำพริกตาแดง) น้ำพริกที่รับประทานกับขนมจีน น้ำปลาร้า หรือน้ำปลาทรงเครื่อง และน้ำปลาหวาน น้ำตาลที่เดิมเป็นน้ำตาลปีบทั้งสิ้น อาหารของคนไทยเชื้อสายมอญย่านราชบุรีทุกมื้อต้องมีน้ำพริกรับประทานกับผักสด หรือต้ม นิยมรับประทานแกงส้ม แกงเลียง นานครั้งจึงจะรับประทานอาหารที่ใส่กะทิ เช่น แกงเผ็ด และแกงคั่ว

อาหารของคนไทยเชื้อสายมอญมีคุณค่าทางอาหารสูงมากพอจะยกเป็นตัวอย่าง เช่น

แกงส้ม (พะ-ฮะ-จะฮ)

แกงส้มของคนไทยเชื้อสายมอญคล้ายแกงส้มของไทยคือใช้เครื่องแกง และผักปลาเหมือนกันแต่ต่างกันที่แกงส้มของคนมอญนิยมใส่กระชายด้วย คนไทยเชื้อสายมอญมักนิยมผักที่มีเมือกลื่น เช่น ใบกระเจี๊ยบแดง ผักปลัง มะตาด ลูกส้น ดอกจิว และกระเจี๊ยบเขียว (กระเจี๊ยบมอญ) หากเป็นแกงส้มปลาสดใส่ปลามากจึงต้องใช้เครื่องแกงเพิ่มมากขึ้นเพื่อดับกลิ่นคาวปลา เพิ่มกระชาย ใส่ตะไคร้ หั่นผิวมะกรูดใส่ชนิดหนอย ใส่ข้าวสารแช่น้ำซึ่งเรียกว่าข้าวเบือ เพื่อให้ น้ำแกงข้นขึ้น ถ้าแกงใส่ปลาอย่างแทนปลาสด ไม่ใส่ผิวมะกรูด แกงส้มของคนไทยเชื้อสายมอญ มีรสเปรี้ยว นอกจากผักที่มีเมือกลื่นทานแล้วคล่องคอ คนไทยเชื้อสายมอญยังนิยมผักอื่นๆ อีก และย้งนำผักหลายชนิดมาแกงรวมกันเรียกว่า แกงส้มผักรวม ผักที่ใช้แกงส้มเช่นมะเขือจาน บวบ ยอดและดอกฟักทอง ข้าวโพด (ไม่ใช่ข้าวโพดฝักอ่อน) ถั่วฝักยาว พุทรา (พุทราป่าหรือพุทราไทย) เผือก ผักบุ้ง ถั่วแปบ ดอกแค แล หยวกกล้วย ดอกหอม ใบมะขามอ่อน แตงโมอ่อน ฟัก แฟง มะละกอดิบ ฯลฯ

เครื่องแกงส้ม เครื่องปรุงรส และเนื้อสัตว์ของชุมชนไทยเชื้อสายมอญแต่ละถิ่น แต่ละบ้านจะแตกต่างกันออกไป ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะแกงส้มของคนไทยเชื้อสายมอญย่านโพธาราม จังหวัดราชบุรี

เครื่องแกงส้ม

เครื่องแกงส้ม ประกอบด้วย พริกแห้ง ๕-๖ เม็ด จิกแช่น้ำอุ่น กระชาย ๕ ราก ตะไคร้เล็กน้อย (ถ้ามากจะทำให้มีรสปร่า) ผิวมะกรูดเล็ก น้อย ข้าวเบือ ๑ ช้อนชา หอมแดง ๕ หัว กะปิ ๑/๒ ช้อนโต๊ะ เกลือเล็กน้อย

ต้นกระเจี๊ยบอ่อน อายุประมาณ ๑ สัปดาห์ เพาะพันธุ์ด้วยเมล็ดแก่

ต้นกระเจี๊ยบเต็มวัย กิ่งที่เหลือหลังเด็ดใบอ่อนไปแกงแล้วสามารถนำมาปักชำ ออกรากเป็นต้นใหม่ขยายพันธุ์ได้ต่อไป

ต้นกระเจี๊ยบแก่ ออกดอกสีเหลืองอ่อน และกลายเป็นผลสีแดง มีรสเปรี้ยว สามารถนำไปแกงได้เช่นเดียวกับใบกระเจี๊ยบ หรือนำผลมาทำแยมหรือ ซอสเป็นเครื่องดื่ม รสชาติดี เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

รวมเชลลเควของแกง เชลลเควเคว เผลอเผลอ บบนาเชลล
จากพริกให้สะเด็ดน้ำ (ไม่ใช่เมล็ด) โขลกพร้อมกันกับเกลือ (เกลือ
นอกจากช่วยปรุงรสแล้ว ยังช่วยให้เครื่องแกงแห้งไว) เมื่อ
แห้งใส่ข้าวเปลือก หอมแดง กระชาย ละเอียดแล้วใส่กะปิโขลก
เครื่องปรุง ปลายสด ปลาย่าง ผักชนิดต่าง ๆ (แล้วแต่ชอบ)
มะขามเปียก มะขามสด หากแกงส้มผักที่มีรสเปรี้ยว เช่น กระเจี๊ยบ
ใบมะขามอ่อน ก็ไม่ต้องใช้มะขามเปียก

ตัวอย่างแกงส้มชนิดต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายมอญ
ได้แก่ แกงส้มดอกแค แกงส้มกระเจี๊ยบ แกงส้มกระเจี๊ยบมอญ
(กระเจี๊ยบเขียว) แกงมะตาด แกงลูกสั้น

แกงส้มกระเจี๊ยบ (พะ-สะ-เจบ)

เครื่องปรุง ได้แก่

๑. กระเจี๊ยบ (ปี-ลอ, บอ-กะ-ตาด) ๓๐ ผัก
๒. ใบกระเจี๊ยบแดง (สะ-เจบ) ๒-๓ ยอด
๓. ปลาช่อน (กะ-อะ-โน่น) ๑ ตัว ปรมาณ ๑/๒ กิโลกรัม
๔. น้ำพริกแกงส้ม (อะ-ราจ-สะ-จะ-ฮ) ๓ ช้อนโต๊ะ
๕. น้ำมะขามเปียก (ดัจก-ม้ง-โกล่น) ๑/๒ ถ้วยตวง
๖. น้ำปลา (ดัจก-กะ) ๑/๒ ถ้วยตวง
๗. น้ำตาลปีบ (กอ) ๑ ช้อนชา

เครื่องปรุงรส เช่น น้ำมะขามเปียก น้ำปลา น้ำตาล ใส่มาก
น้อยตามต้องการ บางบ้านไม่ใส่น้ำตาลเลยก็มี ถ้าไม่มีใบกระเจี๊ยบ
อาจใส่มะขามอ่อน (อะ-นะฮ-ม้ง-โกล่น) แทน หรือถ้าไม่มีทั้ง
ใบกระเจี๊ยบและใบมะขามอ่อนจะใส่น้ำมะขามเปียกก็ได้

ขั้นตอนการปรุง

๑. ล้างกระเจี๊ยบมอญและใบกระเจี๊ยบแดงให้สะอาด
วาง บนตะแกรง หรือกระชอนให้สะเด็ดน้ำ
๒. ขอดเกล็ดปลา ผ่าท้องเอาเครื่องในออก
อย่าให้ตีปลาแตก ล้างปลาให้สะอาด เกล็ดเกลือให้ทั่ว ล้างอีกครั้งหนึ่ง
หันตามขวาง เป็นชิ้น ๆ
๓. ต้มน้ำจนเดือดพล่าน ใส่ปลาส่วนหัว และท้อง
พอลาสุก ตักปลาใส่ภาชนะพักไว้ให้เย็น
๔. แกะเนื้อปลาช่อนส่วนท้อง โขลกรวมกับน้ำพริกแกง
๕. ละลายเครื่องแกง ในข้อ ๔ กับน้ำที่ต้มปลา ใส่หม้อตั้ง
ไฟจนเดือด
๖. ใส่น้ำมะขามเปียก น้ำปลา น้ำตาล ชิมรสตามชอบ
๗. ระหว่างตั้งน้ำแกงหั่นกระเจี๊ยบเป็นแว่นเฉียง ๆ
พอน้ำเดือดจัด (เดือดพล่าน) ใส่หัวปลา และปลาสดที่เหลือ เมื่อสุก

เสิร์ฟเลย (เมตของคน) เสพกระเจี๊ยบแดง พืชสมุนไพร (เมตของ
เคียว หากใบกระเจี๊ยบยังและยังออกรสเปรี้ยวมาก)

คุณค่าของสมุนไพรในเครื่องแกงส้ม จะกล่าวถึงในเรื่อง
อาหาร ที่เรียกว่า น้ำปลายำ หรือน้ำปลาทรงเครื่อง (อะ-วอจ-อะ-
จอม) เพราะสมุนไพรในเครื่องแกงส้มมีปริมาณเล็กน้อย ยกเว้น
กะปิไม่มีในน้ำปลายำ กะปิ มีไอโอดีนป้องกันโรคคอพอก ทำให้
สมองของเด็กเจริญ ไม่โง่งและสมองที่บ กระปิมีวิตามินบี ๑๒ ช่วย
สร้างเม็ดเลือดแดง ช่วยการทำงานของระบบประสาท และยังมี
แคลเซียมมากอีกด้วย

ผักที่คนไทยเชื้อสายมอญนำมาแกงส้มที่ผู้เขียนต้องการ
กล่าวถึงที่สุดคือ กระเจี๊ยบ (กระเจี๊ยบเขียว หรือกระเจี๊ยบมอญ) มี
คุณค่าทางอาหารมาก คนไทยเชื้อสายมอญนิยมรับประทาน และ
มักแกงรวมกันไปกับกระเจี๊ยบแดง ทำให้ คนไทยเชื้อสายอื่นเรียก
กระเจี๊ยบเขียวว่า กระเจี๊ยบมอญ หรือมะเขือมอญ ทั้งที่เป็นพืชต่าง
สายพันธุ์กันอย่างมาก ฝรั่งเศสเรียกว่า Okra (โอ-เครอะ) บางชาติเรียก
Lady's fingers หรือ ดรรชนีนาง เพราะ คล้ายนิ้วชี้มนุษย์ คนไทย
เชื้อสายมอญบางถิ่นเรียก บอ-กะ-ตาด คนไทยเชื้อสายมอญอย่าง
ผู้เขียนเรียก ปี-ลอ (ออกเสียงระหว่าง สระไอกับสระอิ/ เช่นเดียว
กับคนมอญในประเทศพม่าบางหมู่บ้าน เช่น บ้านเกาะซัว บ้าน
เกาะซำก) คนญี่ปุ่นชอบรับประทานสด และย่างจิ้มซอส และเรียก
กระเจี๊ยบว่า (โอ-คุ-ระ)

คุณค่าทางอาหาร

กระเจี๊ยบ มีสารช่วยขับพยาธิตัวจิ๋ว นอกจากนั้นยังมี
แคลเซียม แคลเซียมทำให้กระดูก และฟันแข็งแรง ถ้า
ขาดแคลเซียมจะทำให้เป็นตะคริวง่าย กระดูกพรุน กระดูกผุ
กระดูกหักง่าย ขาโก่ง หลังงอ และตัวเตี้ยลง

โปรตีน กระเจี๊ยบมีโปรตีน ช่วยเสริมสร้างส่วนที่สึกหรอ
ของร่างกายช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต

มีไฟเบอร์หรือเส้นใยสูง ไขมันและคาร์โบไฮเดรตต่ำ ทำ
ให้อิ่มท้อง ไม่อ้วน เป็นยาระบาย ช่วยไม่ให้ท้องผูก ป้องกันการ
เกิดสารก่อมะเร็ง หรือการดูดซึมสารก่อมะเร็ง จึงเป็นการป้องกัน
มะเร็งลำไส้ใหญ่ ไม่เป็นริดสีดวงทวาร ไม่เป็นมะเร็งทวารหนัก

มีฟอสฟอรัส ช่วยในการสร้างกระดูก และฟันร่วมกับ
แคลเซียม ช่วยในการหลั่งน้ำนมให้เป็นปกติ ช่วยสร้างเนื้อเยื่อ
กล้ามเนื้อช่วยเผาผลาญกรดอะมิโน และการสร้างโปรตีน

วิตามินบี ๑ ช่วยย่อยคาร์โบไฮเดรต ช่วยเสริมความแข็งแรง
ของจิตใจ ทำให้ระบบประสาท กล้ามเนื้อ และหัวใจ ทำงาน
อย่างมีประสิทธิภาพ และป้องกันโรคเหน็บชา

ต้นกระเจี๊ยบมอญ (กระเจี๊ยบเขียว หรือ มะเขือมอญ หรือ

วิตามินบี ๒ ทำให้ผิวพรรณดี เล็บ และผมแข็งแรง ช่วยสมานแผลในปาก และริมฝีปาก ทั้งวิตามินบี ๑ และวิตามินบี ๒ ช่วยย่อยสลายคาร์โบไฮเดรตและน้ำตาลให้เป็นพลังงาน

เพคตินและกัม เพคตินเป็นคาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อนชนิดหนึ่ง มีมากในเปลือกผลไม้ เช่น แอปเปิล พีชตระกูลส้ม มะนาว แครอท กัม คือวุ้น หรือ ยาง หรือเมือกข้น ซึ่งมีคาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อนและมีวิตามินบีชนิดหนึ่ง มีมากในยางไม้สำหรับหะเล ธัญพืช ทั้งเพคตินและกัม เป็นใยอาหารที่ละลายน้ำ เมือกข้นในกระเจี๊ยบและผิวของกระเจี๊ยบมีทั้งเพคตินและกัม จึงช่วยลดการดูดซึมสารบางอย่างที่ได้จากการย่อยอาหารเช่นน้ำตาล และคอเลสเตอรอล ช่วยลดละลายเลือดไม่ให้ข้น เลือดข้นทำให้เกิดลิ่มเลือดไปอุดตันในหลอดเลือด ทำให้เลือดไปเลี้ยงอวัยวะต่างๆ ไม่ได้หลอดเลือดจึงตีบตันหรือแตก บางคนต้องตัดนิ้ว ตัดขา บางคนเป็นอัมพาต เป็นโรคหัวใจ หัวใจวาย เสียชีวิตได้ เมือกข้นของกระเจี๊ยบช่วยเคลือบกระเพาะ บรรเทาอาการปวดท้องในคนที่ เป็นโรคกระเพาะ และลำไส้อักเสบ ช่วยให้อุจจาระคล่อง แต่กลับป้องกันโรคท้องร่วงได้

มีวิตามินซี วิตามินซีมีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยป้องกันมะเร็ง ช่วยป้องกันหลอดเลือดแข็งตัว เสริมภูมิคุ้มกันต้านทานโรคหวัด ภูมิแพ้ ช่วยสมานแผล ช่วยต้านทานความเครียด ช่วยป้องกันเลือดออกตามไรฟัน และป้องกันการอักเสบ ป้องกันการอ่อนเพลีย ควบคุมการนอนหลับ อาการซึมเศร้า และอาการเจ็บปวด

ในอาชีวน ช่วยปฏิกิริยาเอนไซม์ในร่างกาย และกระบวนการสังเคราะห์กรดไขมัน

เบต้าแคโรทีน กระเจี๊ยบมีเบต้าแคโรทีน คือ สารต้านอนุมูลอิสระยับยั้งและป้องกันมะเร็งในอวัยวะต่างๆ โดยเฉพาะ

มะเร็งระบบทางเดินหายใจ และระบบทางเดินอาหาร เช่น มะเร็งช่องปาก มะเร็งหลอดอาหาร มะเร็งกระเพาะอาหาร มะเร็งตับ ช่วยลดความเสี่ยงของมะเร็งปอด และมะเร็งในอวัยวะอื่น เช่น ผิวหนัง กระเพาะปัสสาวะ ฯลฯ เบต้าแคโรทีนเสริมภูมิคุ้มกันต้านทานโรค ช่วยบำรุงสายตา

โฟเลตหรือกรดโฟลิก กระเจี๊ยบมีโฟเลตหรือกรดโฟลิกเหมือนผักสด และถั่วชนิดต่าง ๆ ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดง บำรุงพัฒนาการของสมอง และไขสันหลังของทารก กรดโฟลิก วิตามินบี ๖ และวิตามินบี ๑๒ จำเป็นสำหรับหญิงวัยทอง (วัยหมดประจำเดือน) เพื่อป้องกันโรคหัวใจ และโรคกระดูกพรุนร่วมกับแคลเซียม ถ้าขาดวิตามินบี ๑๒ และกรดโฟลิก จะทำให้ปวดเมื่อยง่าย

กระเจี๊ยบมอญ (กระเจี๊ยบเขียว) มีคุณค่ามากมาย เราคนไทยเชื้อสายมอญได้ทำตัวเองให้มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อคนรอบข้าง ต่อสังคม และประเทศชาติหรือไม่ อย่างไร แต่ที่สำคัญ คือ กระเจี๊ยบมอญ มีคุณค่าในตัวเองมากมาย แล้วเราจะไม่สร้างตนเองให้มีคุณค่าเขียวหรือ

ในตอนต่อไป เราจะมาคุยกันต่อเรื่องคุณค่าอาหารมอญ ที่มีอยู่ในพืชผักชนิดต่าง ๆ ที่คนไทยเชื้อสายมอญชอบรับประทาน เราลองมาคุยกันว่าพืชผักกันครัวมอญ อย่างใบกระเจี๊ยบ มะตาด ลูกสับ ผักหลังครัวที่แต่ก่อนไม่มีราคาแพง ผักธรรมดา ๆ ที่คนมอญเรากินกันจนอยู่ในสายเลือดนั้น เราเคยสงสัยกันบ้างไหมว่า ทำไมปู่ย่าตายายเราจึงไม่อ่อน สุขภาพแข็งแรง จิตใจแจ่มใส และอายุยืน ลองมาเรียนรู้กันค่าว่าคุณค่าทางอาหารที่อยู่ในอาหารมอญไปพร้อม ๆ กับผู้เขียน ฉบับหน้าอย่าพลาดนะคะ

บุญส่งด้ามปืน

จำหน่าย และรับสั่งทำตามออเดอร์ ด้ามปืนยาว ด้ามปืนพก ทั้งชนิดลูกไม้ และออโตเมติก
ผลิตจากไม้จันทน์ที่แกร่งและลวดลายสวยงาม
ภายใต้มาตรฐานอุตสาหกรรม
โดยโรงงานชั้นนำของเมืองไทย

บุญส่ง โคมลอย

๗๐/๓ หมู่ ๔ ต.คลองควาย อ.สามโคก

จ.ปทุมธานี ๑๒๑๖๐

โทรศัพท์.

๐-๒๕๕๓-๑๔๗๐, ๐-๒๕๗๗-๒๖๘๙, ๐๘๑ ๖๒๙ ๔๔๙๔

เรือดอร์ ๖๖

ไพรัตน์ จันทร์แบบ

พะกราว อู๋

(แกงบอน)

สำหรับบับนี้แนะนำเมนูสุขภาพ ราคาประหยัด ได้แก่ แกงบอน คนมอญเรียกว่า พะกราว ตำรับพื้นบ้านมอญ

บอน เป็นพืชชนิดหนึ่งอยู่ในวงศ์ Araceae ชอบขึ้นอยู่ริม น้ำรวมกันเป็นกอ มีสรรพคุณทางยาและคุณค่าทางอาหารสูง สามารถช่วยป้องกันท้องอืด กัดเมือกมันในลำไส้ ช่วยระบายท้อง เป็นอาหารบำรุงธาตุดินและธาตุน้ำ

บอนในประเทศไทย มี ๒ ชนิด คือ บอนคัน และ บอนหวาน แม้ทั้งสองชนิดจะมีความคันเหมือนกัน แต่บอนหวานจะมีความคันน้อยกว่า สังเกตได้จากใบและยาง ดังนี้คือ บอนหวานใบ สีเขียวสด ไม่มีนวลเคลือบที่ก้านใบ ยางไม่มีสี ส่วนบอนคันใบ สีเขียวทึบ มีนวลเคลือบที่ก้านใบ ยางมีสีเขียวข้น บอนทั้งสอง ชนิดสามารถนำมาแกงได้เช่นเดียวกัน แต่ชาวบ้านจะไม่เรียกบอน ที่คันว่าบอนคัน จะเรียกว่า บอนหวานหรือนางหวาน อีกประการ หนึ่งคือขณะที่จับต้องบอน จะต้องไม่พูดเรื่อง “คัน” ทุกประการ ซึ่งเป็นความเชื่อกันว่าจะทำให้บอนไม่คันในขณะปอกเปลือก

แกงบอน (พะกราว) มหาลัยสูตร บ้างเนเลกะท บ้าง ถิ่นไม้ไผ่กะทิ บ้างถิ่นไผ่หมุย่าง บ้างถิ่นไผ่ปลา หลากหลายสูตร ชุมชนมอญมีการแกงบอนรับประทาน ทั้งภายในครัวเรือน และ รับรองแขกเหือในงานเทศกาลสำคัญ สร้างชื่อเสียงเลื่องอย่างมากมายมาแล้ว เช่น ชวามอญบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เคยปรุงถวาย สมเด็จพระเทพมาแล้ว สำหรับวันนี้ได้สูตรมาจากทางสามโคก จังหวัดปทุมธานีมาให้ลองทำรับประทานกันครับ

แกงบอน (พะกราว)

เครื่องปรุง : พริกแห้ง ๘-๑๐ เม็ด ข่า ๔-๕ ชิ้นบาง ๆ ผิว มะกรูดครึ่งซีกขึ้นโต๊ะ ตะไคร้ ๑-๒ ต้น หอมแดง ๔-๕ หัว กระเทียม ๒ หัว พริกไทย ๑๕-๒๐ เม็ด หัวกระชาย ๑ หัว รากกระชาย ๕-๗ ราก ใบมะกรูด น้ำตาล น้ำปลา น้ำมะขามเปียก

ขั้นตอนการปรุง

๑. ตำพริกแห้งที่ฉีกแช่น้ำพร้อมกับข่า ผิวมะกรูด ตะไคร้ และพริกไทยให้ละเอียด

๒. โขลกหัวกระชาย รากกระชาย หอมแดงและ กระเทียมเข้ากับเครื่องปรุงข้อที่ ๑

๓. ละลายเครื่องแกง ตั้งไฟเดือด ใส่บอนที่ลอกเปลือก ออกหั่นเป็นท่อน ๆ ต้มให้เดือด บอนจะยุบลงมาก

๔. ต้มให้แกงเดือดพล่าน ใส่ปลา ปล่อยให้เดือด

๕. ปรุงรสด้วยน้ำมะขามเปียก น้ำปลา น้ำตาล ตามชอบ

๖. โรยใบมะกรูดฉีกเป็นชิ้น ๆ คนให้เข้ากันแล้วยกลง

ลองปรุงลองชิมกันดูครับ หากไม่ “ปากบอน” จนเกิดอาการคัน ขณะปอกเปลือก “บอน” หรือไม่ปลิ้นปล้อนเป็น “น้ำกลิ้งบอนใบบอน” เสีย อย่าง คงได้กิน “แกงบอน” อร่อยลิ้น สุขภาพ สบายกระป๋องต่างค์ เย็นกาย เย็นใจเป็นแน่

